ԺԹ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 5105 16/29 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1902 ՇԱԲԱԹ 28 ՇԱԲԱՆ 1320 ԺԹ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 5105

درعلیه ده غلطه ده * آره ولك * غزته سی اداره خانه سنه

Նամակ կամ որ եւ է գրութիւն պէտք է ուղղել
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԹԵՐԹԻ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ՊՈԼԻՍ, Ղալաթիա, Նորատունկեան խան

Les Annonces sont reçues
à la Direction du Journal "ARÉVELK,,
Galata, CONSTANTINOPLE

20 ՓԱՐԱ 20

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պոլսոյ եւ գաւառներու համար	տարեկան	140 ղրշ.
» » » »	վեցամսեայ	70 »
» » » »	եռամսեայ	40 »
Օտար երկիրներու համար	տարեկան	40 Ֆրֆ.
» » »	վեցամսեայ	20 »

Դրամի փոխարէն փոստայի փուլ կ'ընդունուի, 115 ղրուշի փուլը 100 ղրուշի հաշուով:
Տեղական Թղթատարի ծախքը բաժանորդաց կը վերաբերի:

Ծանուցմանց համար պէտք է դիմել ուղղակի խմբագրատուն:

20 ՓԱՐԱ 20

ԱՋ ՈՒ ՁԱԽ

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆՆ ՈՒ ԽՄԲԱԳԻՐՆԵՐԸ

Այս պահուս, — ինչպէս գրուեցաւ արդէն, — Պատրիարքարանի մէջ յայտարարութիւն մը կը պատրաստուի, որով բացատրուած պիտի ըլլայ եղեր հայ թերթերու խմբագիրներուն պարտականութիւնները ու յարաբերութիւնները Պատրիարքարանի պաշտօնական մարմիններուն հետ։ Այդ յայտարարութեամբ պիտի գծուի եղեր նաեւ լրաբերներուն պաշտօնը, եւ պիտի որոշուի եղեր թէ վարչական շրջանակէն ի՛նչ տեսակ լուրեր ու տեղեկութիւններ կրնան հաղորդուիլ լրագրութեան։ Կը հաւաստեն նոյն իսկ թէ այդ յայտարարութիւնը՝ շրջաբերականի ձեւին տակ՝ քանի մը օրէն հրատարակութեան պիտի յանձնուի։

Սպասելով սակայն այդ քանի մը օրուան լրանալուն, կ'արժէ քիչ մը խորհրդածել այդ մտադրութեան վրայ։ Չեմ հասկնար նախ թէ ի՛նչ կը նշանակէ հայ խմբագիրներու պարտականութեանց ճշդումը։ Ապահովաբար հայ խմբագիրները քննութիւն մը չպիտի անցընէին։ Պատրիարքարանը ի՛նչ կերպով պիտի ճշդէր հայ խմբագիրներու պարտականութիւնները։ Այսօր սա գրեցէք, վաղը նա գրեցէք, տօն օրերը տուներնիդ նստեցէք, պահքերնիդ մի՛ ուտէք, աչք գոցեցէք հայ կղերին բոլոր երեւելի եւ աներեւոյթ մեղքերուն, գինիին ջուր խառնելով խմեցէք, եւ կամ այս դասակարգին պատկանող ուրիշ պարտականութիւննե՞ր պիտի ըլլային արդեօք հայ խմբագիրներուն համար ճշդուելիքները։ Եթէ այս՛, ան ատեն անօրինակ յաջողութիւն մը կարելի է գուշակել, նոյն իսկ հիմակուընէ։ Այդ կարգի պարտականութեանց թուումն մասանց մը կրնայ ամբողջ տարուան մը համար գրելու նիւթ հայթայթել մեր ամէն կարգի խմբագիրներուն, վաւերականներուն ու անվաւերներուն։ Եւ աւելորդ է ըսել թէ յաջողութիւնը կատարեալ կ'ըլլայ։

Նոյնչափ անհասկնալի է նաեւ հայ թերթերու խմբագիրներուն յարաբերութեանց ճշդումը՝ Պատրիարքարանի պաշտօնական մարմիններուն հետ։ Էնտէքսի՞ պիտի ենթարկուին արդեօք հայ խմբագիրները, թէ չէ՝ որոշ ձեւակերպութիւններով, արարողութիւններով, երկրպագութիւններով եւն. պիտի մօտենան Պատրիարքարանի պաշտ. մարմիններուն։ Ամէն հայ խմբագիր, իր խմբագրի հանգամանքէն անկախաբար, այսօր բարեկամական կապեր ունի մէկ երկու ժողովականի հետ։ Իբր խմբագիր չէ՛ որ կը տեսնուի անոնց հետ այլ իբր պարզ անհատ, ծանօթ կամ բարեկամ։ Ուզած ատեն, անոնց հետ կրնայ խօսիլ ո՛րչափ իր արհեստին պատկանող գործերու, այնչափ մըն ալ մտերմական խնդիրներու վրայ։ Կրնան տեղ մը նստիլ եւ գաւաթ մը գարեջուր պարպել, կրնան միասին ճաշարան մը մտնել եւ կամ ընտանեկան փոխադարձ այցելութիւններ տալ

Արդ, Պատրիարքարանը ինչպէ՞ս կրնայ կանոններ դնել այս կարգի յարաբերութեանց համար։ Կրնա՞յ ըսել թէ այս ինչ կամ այն ինչ որոշ օրերուն ու ժամերուն մէջ միայն պիտի տեսնուին, թէ սա կամ նա խնդրին վրայ միայն պիտի խօսին, թէ միասին կերակուր չպիտի ուտեն՝ ոչ ալ պիտի կարենան գարեջուր մը ճընկել։ Գալով պաշտօնական տեղերու, զոր օրինակ ժողովատեղիներու մէջ կատարուելիք տեսակցութեանց, թերեւս իբր կանոն դնէ թէ խմբագիր մը պարտաւոր է իր եւ ժողովականներուն միջեւ չորս մեթր եւ տասներկու սանթիմէթր տարբերութիւն մը դնել, թէ խմբագիր մը պէտք չէ՛ որ հազայ ժողովականի մը ներկայութեան, եւ այլն, եւ այլն։ Օգուտը միշտ խմբագիրներունն է, քանի որ միշտ գրելու նիւթն է որ պիտի ծագի այդ կարգի անօրինութիւններէ։

⁂

Յայտարարութեան այն մասին համար՝ որ լրաբերներուն կը պատկանի, ըսելիք մը չունիմ։ Թերթերու ցաւը ատիկա է արդէն, եւ անկէ ազատելով կրնայ շատ բան շահիլ։ Մինչեւ այսօր, Պատրիարքարանի ամէն պաշտօնեայ, ինքզինքը ազատ կը զգար ներկայացող ամէն խնդրի մասին տեղեկութիւններ հաղորդել մեր թերթերու լրաբերներուն։ Արդիւնքը սա կ'ըլլար որ ամէն թերթ մէյմէկ տեսակ տեղեկութիւն կը հրամցնէր իր ընթերցողներուն, որոնք այդչափ այլազան եւ իրարու հակասող մեկնութիւններէ ա՛յնչափ բան կը հասկնային որչափ որչափ մարդիկ կրցած են հասկնալ Բաբելոնի լեզուներու խառնակութեան միջոցին։

Ասկէ առաջ, այս անպատեհութեան նկատմամբ գրած եմ այս սիւնակներուն մէջ, այդ մասին ո՛ եւ է կարգադրութեան մը պէտքը զգացնելով։ Մանաւանդ որ յանցանքը երբեք լրաբերներուն չի՛ կրնար վերագրուիլ, այլ ուղղակի Պատրիարքարանի պաշտօնէութեան։ Լրաբեր մը ուշ կը մնայ, ժամանակին չի հասնիր, եւ մեկնած կամ զբաղած կը գտնէ ա՛յն պաշտօնեան՝ ուրկէ պէտք էր տեղեկութիւն ստանար։ Ասդին, թերթը լուր կը պահանջէ իրմէ, չի կրնար պարապ վերադառնալ։ Ան ատեն, կը դիմէ ուրիշ պաշտօնեայի մը, յետոյ երկրորդի մը, երրորդի մը, եւ ամէն մէկէն մէյմէկ կտոր բան իմանալով, սխալ կամ ճիշդ, կը բերէ իր թերթին։ Եւ սակայն, Պատրիարքարանի այդ երկրորդական պաշտօնեաները, իրենց ծանօթացուցած խնդրին վրայ յաճախ լրաբերներուն չափ ալ բան չեն գիտնար, ինչ որ սակայն չարգիլեր զիրենք իբր կատարելապէս իրազեկ անձեր՝ տեղեկութիւն հաղորդելու։ Եթէ երբեք այդ պաշտօնեաները գիտնային լուռ մնալ իրենց ծանօթ անծանօթ գործերու մասին, եթէ երբեք Պատրիարքարանը որոշապէս ճշդուած սպասարկութիւն մը հաստատէ այդ մասին, շատ մը սխալ հասկացողութեանց առաջքը կրնայ առնուիլ միանգամ ընդմիշտ։ Անկէ անդին, պաշտօնապէս հաղորդուածներէն դուրս եթէ երբեք հրատարակութիւններ ալ ըլլան, Պատրիարքարանը կրնայ ամէն պատասխանատուութենէ զերծ յայտարարել ինքզինքը, եւ իրաւամբ։

Այս տեսակէտով, Պատրիարքարանը լաւագոյն բան մը ըրած պիտի ըլլար՝ եթէ երբեք օրուան լուրերը թերթերուն հաղորդէր ճիշդ այն ձեւով, որով կը հաղորդուին արդէն ժողովական որոշումները, ու բնաւ ո՛ եւ է շփոթութեան տեղի չեն տար։ Ասանկով թէ՛ Պատրիարքարանին գործը կը դիւրանար, թէ թերթին գործը, եւ երկու կողմերն ալ փոխադարձաբար կը շահէին։

ԱՐԱՄ ԱՆՏՈՆԵԱՆ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՆՈԹԵՐ

Տիպար հաստատութիւն մը կիներու համար. — Ծփուն փարոս. — Կիներուն ազուամազը. — Նոր վառելափայտ մը:

Մէկ քանի օր առաջ, Բարիզի մէջ բացումը կատարուեցաւ իր տեսակին մէջ եզական եւ հանրօգուտ հաստատութեան մը, «ընտանեկան տուն՝ առանձին մանկամարդ աղջկանց» անունով։ Այս հաստատութիւնը հիմնուած է բարեգործական մարմնի մը կողմէ, որ 1891էն ի վեր գոյութիւն ունի. իր նպատակն է առանձնացած մանկամարդ աղջկանց ու կիներուն ընծայել լաւ բնակարան մը, առողջ սնունդ եւ ընտանեկան ճշմարիտ կեանք մը, համեստ վճարման մը փոխարէն, այն է 65 ֆր. ամիսը։ Ննջարանի մէջ պառկողներուն եւ միայն ճաշողներուն համար՝ 50 ֆրանք։

Այս ընտանեկան հանգստարան ու առողջապահիկ հաստատութիւնը յատկացուած է վաճառատուներու, գրասենեակներու, մեծ հաստատութեանց, թղթատարական ու հեռագրական վարչութեանց մէջ պաշտօնեայ եղող մանկամարդ կիներու։ Շէնքը կը բաղկանայ չորս յարկէ, որ կրնայ բովանդակել հարիւրի չափ հոգի։ Արդէն իսկ վաթսունը հինգ աղջիկներ իրենց բնակութիւնը հաստատած են շէնքին մէջ, որ արդի առողջապահական կանոններուն համաձայն կառուցուած է։ Խցիկները իրարու հետ կը հաղորդակցին վրայէն, որպէս զի միշտ օդ բանի։ Հաստատութիւնն կից կը գտնուին ճաշարան մը եւ սրահ մը, ուր վարձակալուհիները կրնան հաւաքուիլ մինչեւ իրիկուան ժամը տասը։ Վարձակալուհիները, որոնց մէջ այրիներ ալ կան, բարոյականութեան մասին լաւ յանձնարարագիրներ պէտք է ունենան։ Այս հաստատութիւնը, հա՞րկ կայ աւելցնելու, ճշմարիտ պէտք մը կը գոհացնէ Բարիզի պէս մեծ մայրաքաղաքի մը մէջ, ուր կեանքի պայմանները այնքան աննպաստ են ընտանիք չունեցող կիներու համար, թէ՛ առողջական եւ թէ բարոյական տեսակէտով։

⁂

Լիվըրբուլի մէջ այս պահուս լըջօրէն կը զբաղին ծփուն փարոս մը հաստատել Ովկէանոսին մէջ, 185 մէթր հեռու ցամաքէն, Լիզարտ հրուանդանին արեւմտեան կողմը։ Այս նոր փարոսը պիտի ծառայէ թէ՛ իբր ծովային հեռագրի կայան եւ թէ իբր գրասենեակ անթել հեռագրի։ Այս կայանը պիտի հաստատուի փարոս շոգենաւի մը մէջ։ Ամենամեծ դժուարութիւնն է նաւը խարսխել հաստատուն կերպով. ընտրուած տեղը, Ովկէանոսին խորութեան պատճառաւ, հարկ է 120-150 մէթր երկայնութեամբ շղթաներ եւ մասնաւոր խարիսխներ գործածել։ Նաեւ հարկ եղած ապահովութիւնները ի գործ պիտի դրուին, ամենախիստ փոթորիկներու դիմադրելու համար. փարոսին լապտերը պիտի դրուի բարձր կայմի մը ծայրը եւ անոր լոյսը պիտի տեսնուի մինչեւ 110 քիլոմէթր հեռուէն։

Այս նաւային կայանին դերը անդըրատլանտեան շոգենաւերու ամենէն բանուկ ճամբուն վրայ հաստատուած, պիտի թոյլատրէ հրամաններ տալու անոնց կամ ազդարարութիւններ ընդունելու անոնցմէ՝ Մանշի ծովը մտնելէ առաջ։ Այս կայանը մեծ ծառայութիւններ մատուցանելու կոչուած է, առեւտրական տեսակէտով։ Անոր շնորհիւ կարելի պիտի ըլլայ երկարել անթել հեռագրին ազդեցութեան շրջանակը։ Իր գործիքները, ծովեզերքի կայաններուն հետ յարատեւ հաղորդակցութեանց մէջ ըլլալով, պիտի կրնան իմաց տալ, բացէն անցնող բոլոր շոգենաւերու մասին։ Իբր օգնութեան կայան ալ օգտակար պիտի ըլլայ։

Այս կարգի նոր կայանի մը հաստատումը յոյս կը ներշնչէ թէ՝ օր պիտի գայ որ ովկիանեան մեծ ճամբաները պիտի կէտկիտուին լուսաւոր կայաններով, իրարու հետ հաղորդակցութեան մէջ, որոնք պիտի ապահովեն անդրատլանտեան նաւագնացութիւնը։

⁂

Շատ ակներեւ ազուամազերը անհաճոյ կը թուին կարգ մը վայելուչ ու պչրասէր կիներու։ Այդ աւելորդ ազուամազը բնաջինջ ընելու համար, հերաթափութեան զանազան միջոցներ ի գործ դրուած են, ինչպէս մասնաւոր հայսերու, ելեկտրալուծութեան եւն. ի գործածումը։ Ասոնցմէ ոմանք դրգռիչ են, ուրիշներ վտանգաւոր, ու ամենքն ալ ցաւ պատճառող։ Տոքթ. Բօլ Կալուա ուրիշ միջոց մը կ'առաջարկէ, այն է թթուածնաւոր ջուրի գործածումը, որ անվնաս է ու ցաւ չի պատճառեր բնաւ։ Այս թթուածնաւոր հեղուկը, ինչպէս յայտնի է, շատ կը գործածուի մազերը գունատելու համար։ Տոքթ. Կալուա տեղ մը կարդացած ըլլալով թէ մորթին վրայ առաջ եկած ցաները կը գունատին թթուածնաւոր հեղուկին միջոցաւ, փորձեր ըրաւ, բայց չյաջողեցաւ. սակայն նշմարեց թէ այդ հեղուկը բնաջինջ կ'ընէր անկանոն մազերը։ Դեղը գործածելու միջոցը շատ պարզ է։ Քիչ մը բամպակ առնելով թաթխելու է թթուածնաւոր հեղուկին մէջ եւ քանի մը վայրկեան զայն դնելու է մորթին այն մասին վրայ, որուն մազերը թափիլ կ'ուզուի։ Յաջորդաբար ամէն օր գործածելու է զայն, մինչեւ որ մազերը թափին։ Այս հեղուկը պէտք է գործածել վերի շրթունքին վրայ գտնուող ազուամազերուն համար։ Շատ արագօրէն կը գունատին մազերը եւ գրեթէ բոլորովին աննշմարելի կը դառնան։ Եթէ շատ գործածէք այս հեղուկէն, մազերը ի վերջոյ կ'աներեւութանան ամբողջովին,

Ինչպէս ըսինք, գործածման եղանակը շատ պարզ է ու ցաւ չի պատճառեր։ Միայն թէ յարատեւութեամբ գործածելու է այս հեղուկը, երբ ազուամազերը կը յամառին չթափիլ։ Թթուածնաւոր հեղուկը պէտք չէ դպցնել ո եւ է հիւսուածեղէնի, որովհետեւ կ'արատաւորէ ու ծակ ծակ կ'ընէ զայն։

Տոքթ. Կալուա կ'ըսէ թէ այս հեղուկը կ'անհետացնէ անշնորհ տձեւութիւն մը, առանց նեղութիւն պատճառելու, ինչ որ կը հերքէ սա խօսքը թէ «պէտք է տառապիլ, գեղեցիկ ըլլալու համար։»

⁂

Անգլիացի բուսաբան մը, վերջերս առաջարկեր է Աւստրալիոյ կամ հարաւային Ափրիկէի մէջ մշակել էօքալիփթուս անուն ծառը, որ սքանչելի վառելափայտ մը կը հայթայթէ։ Անգլիացի գիտունը կ'ըսէ թէ այրեցեալ գօտիներու լեռնոտ մասերուն մէջ տնկուած էօքալիփթուսները տարեկան 50 թոնօ վառելափայտ կու տան մէկ հեկթարին վրայ, առանց ծառերը սպառելու։ Չոր էօքալիփթուսի փայտին մէկ խորանարդ մեթրը կը կշռէ 1800 քիլոկրամ, մինչ հանքածուխին խտութիւնը 1500 քիլոկրամի չափ է։ Հետեւաբար էօքալիփթուսի փայտը հանքածուխին պէս միեւնոյն ջերմատու կարողութիւնը ունի, թերեւս շատ աւելի։ Այրեցեալ գօտիներու անձրեւաշատ մասերուն մէջ գտնուած անտառները լաւ գործածելով կարելի է 50 թոնոյէն աւելի ստանալ մէկ հեկթար տարածութեան վրայ։

Եթէ աշխարհի զանազան ընդարձակ մասերուն մէջ տնկուի էօքալիփթուսէն, առաջ եկած վառելափայտը կրնայ մեծ մրցակից մը ըլլալ հանքածուխին։

ՁԱԽԱՆԸ

(ՆՈՐԱՎԷՊ)

ՔՐԻԶԱՆԹԷՄԻՆ

Օր մը Մարսիլիոյ մէջ, պզտիկ նիհար մարդ մը, խոշոր գէր կնկան մը հետ ամուսնացաւ։

—Ատի ալ բա՞ն է, պիտի ըսէք ինծի. մինակ Մարսիլիո՞յ մէջ ստանկ բանի մը հանդիպած էք. գացէ՛ք Վիէննա, Միւնիխ կամ Բեդերսպուրկ, աւելին պիտի գտնէք։

Այո՛, իրաւունք ունիք, բայց եթէ ձեզի ըսեմ որ, — խօսքը մէջերնիս, — իմ մարդուկիս հասակը իր կնոջը գլուխներուն հազիւ կը հասնէ՜ր...

Թուլոնցի մըն էր, Մաւրուս Պուրտիհէս անունով։ Չոր սալորի մը պէս թուխ, եւ ակռակրկիտի մը նման ալ չոր էր այս մարդը։

Իր կինը, որ Ֆրանսինէ կը կոչուէր, բնիկ Պրիւժցի էր։

Խարտեաշ էր խմորի պէս եւ մեծ՝ երկիւղ ազդելու չափ։ Խօսք չուզեր. ոտքեր, ձեռքեր եւ մանաւանդ կուրծք մը ունէր որ... հաւատացէք եթէ ըսեմ որ իր երկանը նման չորս մարդ պիտի կրնար իր փորին մէջ պահել՝ առանց քիչ մը նեղուելու։

Չեմ հասկնար. ինչպէս այս երկու այլանման էակները իրար առնելու գաղափարը ունեցեր էին։

Ի՛նչ անմիտ նպատակով արդեօք։

Ո՞վ էր այս կինը այդ մարդուն առնողը։

Ապահովաբար անոր տարօրինակ արտակարգութիւններէն հրապուրուած, զարպաս ըրած էր ատեն մը եւ թերեւս քիչ մըն պեսոներուն համար։

Դուք սա նայեցէ՛ք որ, օրին մէկը իրարու հետ ամուսնացած էին...։

Լա Բանըլիէի մէջ պզտիկ աժան յարկաբաժին մը վարձեցին. չորրորդ յարկը, ութ հարիւր ֆրանքի։ Մէկ դուռ, խոհանոց մը, ճաշարան մը, երկու սենեակներ եւ մութ խցիկ մը ունէին։ Կը տեսնէք որ շէնք շնորհք տուն մըն էր վերջապէս։

Մուտքին մէջ հովանոցակալ մը դրած էին, իսկ ճաշարանին մէջ՝ պզտիկ սպասադարան մը, կաղնեփայտէ հին աթոռներ, կկու մը եւ Տեթայլէն փորագիր պատկեր մը։

Մի՛ ըսէք որ ճաշակ չունէին մեր երանելիները։ Կապոյտը կը նախընտրէին. կապո՛յտ իրենց սենեակը, կապո՛յտ ծիրանեփայտէ աղուոր անկողինին, աթոռները, ջահակալը եւ սիրուն հայելին։

Ունեցածնին չունեցածնին մութ խցիկին մէջ կախած էին։

Մոռցանք ըսելու որ, այս մութ սենեակին մէջ կէս մէջքով լոգարան մը եւ թութակի հին վանդակ մը կար։

Երկրորդ սենեակին ընդունելութեան սրահ շինած էին, — կոկիկ, պարզօրէն կահաւորուած սենեակ մը։

—Ապագային, կ'ըսէին, երբ զաւակը ծնի, սանտուհիին գիրկը կու տանք։

Մինչեւ այն ատեն, այցելու մտարաբուհիով մը գոհ եղած էին որ առտուն ժամը եօթնուկէսին գալով, մինչեւ ցերեկ կ'աշխատէր եւ կը մեկնէր։ Իրենց համար կը բաւէր այսչափը։ (Եկած ատենը, կաթ եւ լրագիր կը բերէր իր հետ)։

Թէեւ ամէն բանով իրարմէ տարբեր, սակայն երջանիկ կ'երեւէին երկուքն ալ։ Բայց հակառակ ասոր, որքան մտածէիք, այնքան այլանդակ պիտի գտնէիք անոնց ամուսնանալու տարօրինակ գաղափարը։

Խնդալնիդ պիտի բռնէ, եթէ երկուքին բացարձակապէս ներհակ նկարագիրները ցոյց տամ ձեզի։

Կինը խաղաղասէր եւ հեզահամբոյր, դանդաղ ու խոհուն էր։ Խօսած ատեն կը նմանէր այն մարդուն, որ կամաց կը խօսի, քովի սենեակը պառկողը չարթնցնելու վախով։

Մարդը կը պոռար ու կը ցատկէր շարունակ։ Սարսափելի ձայն մը ունէր։ Երբ ճազար բառը արտասանէր, — ճազա՛րրն — կը կարծէիք թէ աքցաղի մը պիտի զարնէ խոշոր զանգակին։ Պարապ բաներու համար կ'ափէր, կը բարկանար եւ կը հայհոյէր. Boun Diou! noun d'oune pipe! Mille millions de noun d'òune pipe!

Բարեբաղդաբար բան մը չէր կոտրեր երբեք։

Առտուն ժամը իննուկէսին, իր գրասենեակը կ'երթար։ Կուսակալութեան պաշտօնեաներէն մէկն էր։ Կէս օրին ճաշելու կու գար։ Իրիկունը ժամը չորսին կ'արձակուէր։

Կիրակի օրերը կնոջը հետ նաւով պտոյտի կ'ելլէր եւ եքինոս կ'ուտէին, ծովեզերքը ելլելով։

Իրենց կեանքը անուշ էր, իրար կատարելապէս կը հասկնային. բնութիւնը ասանկ փանթէզներ շատ ունի արդէն։

Մէկ քանի ամիսներ ետքը, սակայն, Մաւրուսի կեանքը փոխուեցաւ։

Երկինք մոռցած էր կարծես իրենց միութիւնը օրհնելու։ Տարին անցաւ, յետոյ ուրիշ մը, յետոյ երրորդ մըն ալ։ Եւ որովհետեւ զաւակը չէր գար, համակերպած էին երկուքն ալ փիլիսոփայօրէն։

Մինակ, վասն զի ընդունելութեան սենեակը պարապ կը մնար ընդհանրապէս, բարի Ֆրանսինէն զայն վարձու տալու գաղափարը ունեցաւ օր մը։

—Որովհետեւ այս տարի յաջողութիւն չունեցանք, ըսաւ իր երկանը, սենեակը քիչ մը դրամ պիտի բերէ մեզի. ջանա՛ ուրեմն որ երիտասարդ մը գտնես։

Ի զո՛ւր երկար ատեն փնտռեց Մաւրուս։ Գրեթէ այն ամէն պզտիկ պաշտօնեաները, որոնց կ'առաջարկէր իրենց սենեակը, ծնողքնուն քով կ'ապրէին։

Յուսահատած էին ալ, երբ վերջապէս առտու մը, իրենց ներկայացուցին դեռատի խափշիկ մը, մեծ ընտանիքի զաւակ, որ Ֆրանսա եկած էր ամարակալութիւն սորվելու համար։

Եկաւ այցելեց։ Իր ճաշակին համաձայն գտաւ զայն, եւ ըսաւ որ նոյն իսկ այդ գիշերը հոն պիտի պառկէր։

Որոշուեցաւ նաեւ որ կերակուրն ալ իրենցմէ պիտի ուտէր, եւ որովհետեւ առտուները մի՛միայն սուրճով մը կը նախաճաշէր, բարեկամական գին մը ցոյց տուին նորեկին. ամիսը հարիւր ֆրանք։

⁂

Գրեթէ տասը ամիս ետքը, Մաւրուս իր գրասենեակը սիկառ մը ոլորելու զբաղած էր (հարկաւ լսած էք թէ Մարսիլիոյ կուսակալական գրասենեակներուն մէջ շա՛տ կը ծխեն)։ Սիկառ մը կ'ոլորէր ուրեմն հանդարտօրէն, երբ տղայ մը՝ շնչասպառ՝ ներս մտնելով ըսաւ իրեն.

—Շո՛ւտ, պարոն, անմիջապէս տուն երթալու է, տղայ մը եկած է տուներնիդ։

—Մեր տունը տղա՛յ մը եկեր է, ո՞վ է որ...

—Ձեր կնոջ զաւակը, չհասկցա՞ք տակաւին...

—Ա՛հ, կնոջս զաւակը... շա՛տ աղէկ, շա՛տ աղէկ։ Հիմա պիտի երթամ։ Սա տասը փարան ա՛ռ նայիմ։

Թեւնոցները դրաւ արագօրէն, եւ գըլխարկն ալ գլուխը դնելով դուրս նետուեցաւ։

Բնա՛ւ յանկարծակիի չէր եկած, իմանալով որ կինը մանչ մը ծներ է, վասն զի ուրախական [illegible] մը նշմարած էր արդէն անոր վրայ բաւական ատենէ ի վեր, սակայն եւ այնպէս յուզուած էր քիչ մը։ Ասանկ լուրեր իրենց պզտիկ ազդեցութիւնները ունին միշտ։

Չորս առ չորս սանդուխը ելլելով կընկանը քով վազեց։ Դայեակէն ու իր կնոջմէն զատ ուրիշ վեց կիներ ալ կային։

—Տղան ո՞ւր է, ո՞ւր է տղան պոռաց։

—Հէ՛, նա՛, հո՛ն է, յարեց մանկաբարձը, օրօրոցին մէջէն չոքոլայի բաքէթ մը հանելով, հէ՛, աղուոր չէ՞։

Ա՛հ, բարեկամներս եթէ Մաւրուսի գլուխը տեսած ըլլայիք, պիտի չմոռնէիք պարզապէս։

—Ասիկա՛, ասիկա՛, պոռաց ոտքերը գետինը զարնելով, ասիկա չէ՛, մնա՛ս։ Boun Dieu, ինծի՞ կը ծաղրէք, mille noun de pipes! իմինս չէ՛ ասիկա։ Ասանկ սեւուկին հայրը ես չեմ։

—Մի՛ բարկանար պատասխանեց դեռատի մայրը մեղմօրէն, քեզի ըսող չեղաւ արդէն թէ անոր հայրը դուն ես։

ԺՈՐԺ ՕՐԻՕԼ. Թարգմ. Մ. Ա. Պ.

ՊԱՐՍԿԱՀԱՅԵՐՈՒ
ԿՐԹԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸ

Դ.

Մենք ասացինք, որ ներկայ Ի. դարի սկզբին Պարսկաստանի գրեթէ բոլոր հայաշատ քաղաքներում եւ մի քանի կենտրոնական գիւղերում գտնում ենք մօտ 25 հատ երկսեռ դպրոցներ, որոնք ուսում մատակարարում են ժողովրդի մատաղ սերնդին։ Տեսնենք այժմ ի՛նչ տեսակ դպրոցներ են եղել դրանք եւ ի՛նչ տեսակ կազմակերպութիւն ունեն այժմ, ինչ տեսակ

«ԱՐԵՒԵԼՔ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (33)

ԹՕԼ ՊՕՒՐԺԷ

ՍԻՐԱՅԻՆ ՈՃԻՐ ՄԸ

Դ.

ԱՌԱՋԻՆ ԺԱՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մերթ, ամենամռայլ եռանդով, այդ ժամադրութեանց կը բաղձար Էլէն, լսելու համար անոր ձայնը եւ շռայլելու արբշռութեամբ լեցուն այն պարբերութիւնները, որոնք իրենց սիրային յարաբերութեանց սկզբնաւորութեան ատեն պաշտելի երաժշտութիւն մը կը ձեւացնէին, որով կը դիւթուէր մանկամարդ կինը։ Յետոյ կը վախնար նոյն այդ ժամադրութիւններէն ու Արմանի գգուանքներէն, ուր զգայարանքները աւելի գործ ունէին քան իր սիրտը։

—«Ա՛հ, Արմանս,» համարձակած էր ըսել անոր, «աւելի իմ անձս կը սիրես քան թէ զիս։»

—«Բայց բոլորովին անձնատուր չե՞ս ըլլար միթէ, երբ քու անձդ կը յանձնես իմ սիրոյս,» պատասխանած էր Արման։ Աստուա՛ծ իմ, որքա՛ն պիտի ուզէր հարցընել անոր. «Իսկ դո՞ւն։ Բոլորովին անձնատուր կ'ըլլա՞ս ինծի...» Այս հարցման վրայ կանգ առած էր։ Ինչո՞ւ համար հարցընել զայն։ Միթէ չէ՞ր գիտեր թէ պիտի զգուէր զինքը բառերու քաղցր քնքշանքով մը, որոնք երբեւան չէին հաներ սրտին էութիւնը։ Արմանի նկարագրին այդ կենդանի առեղծուածը, իր առջեւ դրուած այդպէս, իր դժբախտութեան կամ երջանկութեան համար, պիտի յաջողէ՞ր զայն լուծել։ Այդ անգութ սիրտը իրեն չպիտի՞ յանձնէր իր գաղտնիքը։ Համբոյրները կրնան աւելի գողտրիկ ըլլալ զանոնք տուող անձէն, քաղցր նայուածքներ քօղի մը պէս կրնան ծածկել հոգի մը, իսկ Էլէն այնքան ծարաւի էր ճշմարտութեան... բայց բարոյական այդ բոլոր մտատանջութիւնը որ կը կրծէր զինքը, ո՞ւրկէ առաջ կու գար։ Երեւութապէս ո՛չ մէկ դէպք պատահած էր երկուքին միջեւ, սակայն Էլէն մտովի հարցուցած էր յաջորդաբար. «Առաջին օրերուն չափ կը սիրէ՞ զիս... Երբեք սիրա՞ծ է զիս... կրնա՞յ սիրել զիս...»։ Ու ամէն վայրկեան, փոքր իրողութեան մը կը բաղխէր, որ իր տարակոյսը կ'աւելցնէր։ Անդադար կը հանդիպէր այդ տարակոյսին՝ որ կը նուաստացնէր զինքը, այդ հեղնութեան՝ որ կը ճմլէր, սրտի այն չորութեան՝ որ յուսահատութիւն կը պատճառէր իրեն։ Երբ Պուրժէն քանի մը հիւրեր ունենար, Ալֆրէտ կ'ըսէր Արմանի.

—«Վաղը իրիկուն մեզի մի գար, շատ պիտի ձանձրանաս, որովհետեւ գաւառացի ծանօթներ պիտի ունենանք...»։

—«Երբ նեղութիւն պատճառելու ըլլամ ձեզի, ինչո՞ւ համար դուք իսկ կանխաւ չէք իմացներ, փոխանակ ձեր ամուսնոյն միջոցաւ հաղորդելու», ըսաւ Արման յաջորդ օրը, խօսքը Էլէնի ուղղելով։

—«Ինծի նեղութիւն պատճառէ՞ք մի», հարցուց մանկամարդ կինը։

—«Է՛հ, ինչո՞ւ համար ստեմ։ Պզրասիրութիւններ ունեցած էք ձեր տան մէջ, որոնց համար ամօթ կը զգաք հոս... Բայց ատիկա ի՛նչ չարիք կրնայ պատճառել ինծի, քանի որ չէք ճանչնար զիս... Ինչ որ զիս կը նեղացնէ, ձեր ստելն է...»։

Ստե՛լ, միշտ ստե՛լ... Այս բառն էր որ կը խառնուէր Արմանի խօսքերուն, — անխոնջելի կերպով. Էլէն այդ բառը կը կարդար սիրահարին շարժուձեւերուն, մտածումներուն մէջ։ Երբ, վերջին պահուն, ստիպուած ըլլար բացակայիլ իր մէկ ժամադրութենէն, մանկամարդ կինը կը գուշակէր թէ Արման չէր հաւատար իր առաջ բերած պատճառին... Բայց այդպիսի մարդ մը չի կրնար ստել։

—«Ա՛հ, սիրէ՛ զիս, սիրէ զիս... կը մրմնջէր Էլէն անդուլ շեշտով եւ անոր մօտենալով, երբ անձկութեան տագնապի մը մէջ զգացած էր թէ իր սիրահարին սիրտը որքա՛ն նուազ տաք էր իր վրայ։

—«Բայց կը սիրեմ քեզ...» կը պատասխանէր Արման, առանց ըմբռնելու այն օրհասականը, որուն վերջին հառաչն էր սիրոյ այդ կոչը։ Էլէն կ'ըմբռնէր թէ միեւնոյն բառը միեւնոյն նշանակութիւնը չունէր իրեն եւ անոր համար. ու ամբողջ ներքին ողբերգութիւնը, որուն լռակեաց ու վշտահար հերոսուհին էր ինք, անհելի լուսաքանութեամբ մը երեւան կու գար։ Պատերազմական գերիի մը պէս, զոր դիակի մը կապած են իր յաղթականները, մինչ կը քնանար ան, եւ որ արթնցած ատեն ինքզինքը շղթայուած կը գտնէ ահարկու ընկերոջ մը, նմանապէս Էլէն տեսակ մը դիակ, սառուցիկ անշարժ, սպաննուած սրտի մը կապուած կը տեսնէր իր կենդանի, սիրոյ, երջանկութեան ու կեանքի մէջ դիւրաթեք սիրտը։ Երբ այդ ակներեւութիւնը իր աչքին առջեւ կը պատկերանար, արագօրէն կ'ընկրկէր։ Ամէն ինչ որ իրական կարծած էր, այնքա՛ն սըտապատիր էր, ամէն ինչ որ յորդ կարծած էր, այնքա՛ն դատարկ էր, — բայց չէր ուզեր ինքզինքին խոստովանիլ։ Անուրջներ կը համարէր գրեթէ անբացատրելի եղող այս դիտողութիւնները, որոնց միջոցաւ, չարատանջ հոգի մը ուրիշ հոգիի մը կը թափանցէ, նոյն իսկ իր ամենախորին ալքին մէջ։ Էլէն կը սիրէր Արմանը եւ կ'ուզէր զայն սիրել։ Իր բովանդակ կեանքը այդ բաղդախաղին կապուած էր հիմա։ Չորս ամիսէ ի վեր՝ անոր սիրուհին էր։ Ինչ կարճատեւ եղած էին այս չորս ամիսները։ Անգելի՞ բան է, այսքան կարճ միջոցի մը մէջ, առանց ակներեւ տասմի մը, գերագոյն յոյսի մը հասնելէն, այսինքն մարդկային ճակատագրին անիրաւութիւնները դարմանելէն յետոյ, իր անկարողութեան ամենէն դա՛ռն համոզումն ունենալ։ — Հազիւ չորս ամիս եղած էր դեռ, Արման ալ երջանիկ չէր, ինք ալ։ Ատիկա ցոյց չէ՞ր տար այն զառիթափը, ուր գըլտորիլը կը զգար... Անյաղթելի անձկութեամբ մը կ'ընդնշմարէր ապագան։ Ա՛հ, եթէ ճշմարիտ ըլլար Արմանի կողմէ չսիրուիլը, ի՛նչ պիտի ըլլար ինք։ Այսօր, մինակ անոր համար կ'ապրէր, այլապէս չէր կրնար ապրիլ։ Ու Արման կարծես չէր նշմարեր այն վշտի տագնապը, որուն ենթարկուած էր... Սակայն յանցանքը իրն էր, ինչո՞ւ համար անոր ցոյց տուած չէր իր ամբողջ հոգին։ Բայց այդ բանն ալ չէր կրնար ընել։ Պիտի կրնա՞ր միթէ... Ու կը մրմնջէր ինքնիրեն, երբ վիշտը շատ կը նեղէր զինքը. «Սրտաքար էակ, ինչո՞ւ համար սիրեցի քեզ... Ասով հանդերձ, չեմ կրնար ալ ցաւ զգալ զայն սիրելուս համար։»

(Շարունակելի)

սերունդ են պատրաստել, ինչ ուսումն եւ կրթութիւն են տուել երիտասարդութեան։

Այդ դպրոցներից, նոյն իսկ այսօր, միայն երկուսը, այն է Թաւրիզի Արամեան եւ Նոր-Ջուղայի կենտրոնական կոչուած դպրոցները հազիւ իրանց ծրագրով, ուսման չափով համապատասխանում են մեր Նախկին չորս դասարանեան դպրոցներին կամ այժմեան պետական քաղաքային ուսումնարաններին։ Թաւրիզի դպրոցները վերջին տարիներս, շնորհիւ ուսուցչական խմբերի կարողացել են դառնալ հինգ դասարանեան, բայց նոյն իսկ այդ հինգդասարանեան դպրոցը այնքան բարեկարգ է եղել որ, ինչպէս վկայում է Եղիշէ վարդապետ Մուրադեան առաջնորդը, նրան աւարտող աշակերտը հազիւ կարողանում է մտնել մեր թեմական դպրոցի երրորդ դասատունը։ Գալով Նոր-Ջուղայի «կենտրոնական» կոչված դպրոցին, որի ծրագիրը հոգաբարձութիւնը հրատարակել է 1899 թ., այդ ծրագրից միայն երեւում է, որ հոգաբարձութիւնը մտադիր է եղել հիմնել մի դպրոց երկու նախակրթարանով եւ հօթն դասարանով, ուրեմն մի ամբողջ գիմնազիական դասընթացով, սակայն, որքան մեզ յայտնի է, այդ ծրագիրը մինչեւ այժմ չէ իրագործուած եւ, ինչպէս ասացինք, նա կազմվել է միայն 1899ին, հետեւաբար Նոր-Ջուղայի դպրոցն եւս պէտք է ընդունել առաւելն Թաւրիզինին համապատասխան մի դպրոց։ Մնացած դպրոցները եղել են մի կամ երկդասարանեան եւ իրանց ծրագրով, ուսմամբ հազիւ թէ մեր հոգեւոր դպրոցների երկրորդ դասարաններին համապատասխան են։ Պարզ է, որ այդպիսի խղճուկ դպրոցներով, խղճուկ՝ համեմատաբար եւրոպական համանման դպրոցներին հետ, ուսումը Պարսկաստանի Հայերի մէջ շատ աննախանձելի վիճակ պէտք է ունենար եւ շատ շատ գրագիտութիւն միայն պէտք է տարածէր, կամ տարրական կրթութիւն միայն պէտք է աւանդէր մատաղ սերունդներին։

Եւ ճշմարիտ, տեսնում ենք, որ այդ դպրոցները չեն կարողացել ստեղծել իմացական մի դասակարգ, կամ, ինչպէս մենք սովոր ենք ասել, ինտելիգենցիա։ Եթէ եղել են Պարսկաստանում եւ այսօր էլ կան մի քանի կրթված, իմացական երիտասարդներ, դրանք իրանց ուսումն ստացել են կամ Եւրոպայում կամ Հնդկաստանում եւ կամ բողոքական միսիոնարների մօտ։ Չենք ասում, ի հարկէ, որ Հայոց դպրոցները ամենեւին չեն տուել կրթված, իմացական անձեր, բայց դրանք եղել են բացառութիւններ. Հայոց դպրոցների ընդհանուր մակերեւոյթը շատ ստոր է եղել, եւ այդ պատճառով նրանք չեն կարողացել առաջ բերել, ստեղծել իմացական, կրթված սերունդներ։ Այնուամենայնիւ այդ դպրոցները կատարել են բաւական մեծ գործ, հենց նրանով, որ տարածել են հասարակ գրագիտութիւնը, հայ լեզուն եւ տարրական ուսումն։ Եւ Պարսկաստանի Հայը երկար ժամանակ գոհացել է այդ տարրական ուսումով, որովհետեւ նրան շրջապատող միւս տարրերը այդ տարրական ուսումից էլ զուրկ են եղել եւ շնորհիւ այդ տարրական ուսման, Հայը կուլտուրապէս աւելի բարձր է եղել կանգնած եւ նոյն իսկ նշանաւոր դեր է խաղացել երկրի մէջ։ Բայց հենց որ Պարսկաստանում սկսեցին մուտ գործել Եւրոպացիներ, կուլտուրապէս աւելի բարձր կանգնած քան Հայերը, սրանք իսկոյն նկատեցին, որ մրցել այդ տարրերի հետ, շարունակել դեր խաղալ երկրի կեանքի մէջ, հնարաւոր է միայն ուսման եւ կրթութեան մակերեւոյթը բարձրացնելով, այլապէս, կուլտուրապէս աւելի զօրեղ Եւրոպացիները կարող են բոլորովին յետ մղել Հայերին եւ սրանք ստիպուած կը լինեն վերջ ի վերջոյ պարիաների վիճակ ստանալ։

Այդ պատճառով էլ Հայերը խորապէս զգացին բարեկարգված, աւելի լայն եւ բարձր ուսման դասընթացով դպրոցներ ունենալու անհրաժեշտութիւնը, անյետաձգելի պահանջը։ Եւ այսօր նրանք կանգնած են այդ պահանջի առաջ. այսօր ջանքեր են լինում իրագործել այդ պահանջը։ Պարսկահայերի բախտից, այսօր երկու թեմերն եւս կառավարող Առաջնորդները եւ փոխանորդն այդ պահանջն զգացող անձինք են, բարեկամ լուսաւորութեան եւ անկեղծօրէն ցանկացող՝ բարձրացնել իրանց հօտերի մտաւոր եւ բարոյական մակերեւոյթը։ Մնում է որ ժողովուրդն իր բարոյական եւ նիւթական աջակցութեամբ նպաստէ անյետաձգելի կրթ. պահանջի իրագործման եւ խրախուսէ թէ Առաջնորդների եւ թէ տեղական կրթական մարմինների գործունէութիւնը։

Թէ ինչ միջոցներով կարող է իրագործվել Պարսկահայերի ընդհ. կրթ. գործը, իր կոչման բարձրութեան վրայ դնելու ծրագիրը, դրա մասին մենք յետոյ կը խօսենք։ Այժմ մենք պէտք է բացատրենք այն ընդհանուր պատճառները, որոնք վերոյիշեալ բացասական հետեւանքներն են առաջ բերել եւ որոնց շնորհիւ յիսունամեակ շրջանում գոյութիւն ունեցող դպրոցները խղճուկ եւ աննախանձելի վիճակ են ունեցել եւ չեն կարողացել ստեղծել ոչ միայն զօրեղ, այլ նոյն իսկ միջակ քաղաքակրթված սերունդ՝ հայ ազգաբնակութեան համար ու բարձրացնել նրա մտաւոր մակերեւոյթի աստիճանը։

Մեր կարծիքով, գլխաւոր պատճառն եղել է այն, որ դպրոցները պատահական գործունէութիւն են ունեցել, չեն ունեցել որոշ, հաստատ կազմակերպութիւն, որոշ ծրագիր եւ ուղղութիւն, առաջուց կշռուած եւ մտածված, այլ կազմակերպութիւն, ծրագիր, ուղղութիւն կախված են եղել ամբողջապէս անձնաւորութիւններից։ Բարեսէր, լուսաւոր, ուսումնասէր մարդ է եղել Առաջնորդը, դպրոցը առաջադիմել է, լաւ արդիւնք է տուել եւ ընդհակառակն։ Անձնուէր, բարեխիղճ եւ պատրաստուած անձինք են եղել ուսուցիչները, դպրոցը ունեցել է լաւ ծրագիր եւ ուսումը փոքր ի շատէ կանոնաւոր, աջող է եղել։ Բայց որովհետեւ Առաջնորդները մեծ մասամբ անգործունեայ, անուսումնասէր, անպարտաճանաչ մարդիկ են եղել, որովհետեւ ուսուցիչները, մեծ մասամբ, անպատրաստ, անփորձ, անհմուտ եւ ստոր ցեղի տէր անձինք են եղել, դպրոցներն եւս չեն կարողացել ցանկալի արդիւնքն արտադրել, շարունակ եւ անընդհատ բարեկարգ վիճակի մէջ գտնվել։ Անհերքելի իրողութիւն է, որ Հայոց դպրոցները Ռուսաստանում փակվելուց յետոյ, ընդունակ եւ հմուտ ուսուցիչների թիւն այնքան նուազեց, որ անկարելի էր լինում օրինաւոր ուսուցիչներ գտնել Պարսկաստանի դպրոցների համար. այդ բանին քիչ չէին նպաստում եւ այդ դպրոցների տուած աննշան, չնչին վարձատրութիւնները։

Այդպիսի աննպաստ պայմանների մէջ դրված դպրոցները չէին կարող, ի հարկէ, քաղաքակրթական մեծ դեր կատարել եւ կրթված, լուսաւորված սերունդ առաջ բերել, հիմնաւոր ուսում եւ կրթութիւն տարածել։ Բայց այդ հիմնաւոր ուսման պահանջը այլ եւս անյետաձգելի է դարձել այսօր ու կեանքի եւ մահու խնդիր է Պարսկահայերի համար, ուստի եւ պէտք է որ եւ է կերպով բաւարարութիւն տալ այդ կենսական պահանջին։ Հ. Ա.

Արտաքին Լուրեր

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

Միջերկրականի նաւաբաժինը.— Նաւազներու թիւին զեղչը.— Պ.— Ամէտէ Ռէյլի քննադատութիւններ.— Ծովային նախարարին պատասխանը.— Պ. Լոքրուայի միջամտութիւնը:

Բարիզ, 25 Նոյեմ.— Երեսփ. ժողովին այսօրուան նիստին գրեթէ բոլոր երեսփոխանները ներկայ էին. նաեւ ունկնդիրներու սրահն ալ լեցուն էր։ Կարգ մը ատենական գործողութիւններէ ետքը, բեմը ելաւ Պ. Ամէտէ Ռէյլ, պարզելու իր հարցապնդումը՝ ծովային Նախարարին կողմէ Միջերկրականի նաւաբաժնին նաւազներու թիւը զեղչուելու մասին։ Երեսփոխանը յիշեցուց իրողութիւնները. ըսաւ թէ հոկտ. 20ին, ծովային նախարարութեան հրամանով Միջերկրականի նաւաբաժինը 1750 զինուոր ցամաք հանած է։ Ատենաբանը յարեց թէ ատոր հետեւանքը այն եղաւ որ մեքենավարները անկարելիութեան մատնուեցան իրենց գործը կատարելու, վասնզի հնոցպաններուն թիւը կէս առ կէս ջնջուած էր. նաեւ թնդանօթաձիգներու թիւն ալ զեղչուած ըլլալով, երբ պէտք ըլլար թնդանօթներուն կէս կամ շատ շատ երկու երրորդ մասը միայն կարելի էր լեցնել։ Պ. Ամէտէ Մէյլ յարեց.

«Նաւազներու թիւը զեղչելու ծրագիրը ծովային նախորդ նախարար Պ. տը Լանըսանի կողմէ ուսումնասիրուեցաւ, այն ալ հարիւրին 4–5էն աւելի չըլլալու պայմանով, սակայն Պ. տը Լանըսան իր հեռատեսութեամբը ետ կեցաւ այդ զեղչէն։ Ինչպէս նախորդ նախարարը վերջերս կ'ըսէր, ինչի կը ծառայէ նաւահանգիստներ ունենալ, եթէ անոնց մէջ դնելիք նաւեր չըլլան։ Հիմա ալ կրնանք ըսել թէ չարժեր այդքան նաւեր շինել, քանի որ անոնց մէջ դնելու նաւազ չունինք։»

Ատենաբանը ըսաւ թէ իրաց արդի վիճակին մէջ անկարելի պիտի ըլլայ քանզի չորս ժամուան մէջ ամբողջ նաւաբաժին մը ճամբայ հանել, ինչպէս անցեալ տարի ըրաւ Ֆայեար ծովակալը։ Երեսփոխանը յարեց.

«Պիտի ըսուի որ, հիւսիսային նաւաբաժնին նաւազներուն թիւը՝ վեց ամիս զեղչուած կը մնայ, բայց Միջերկրականի համար միւնոյնը չէ։ Հոն ֆրանս. նաւաբաժինը միշտ պատրաստ պէտք է ըլլայ՝ Թուլոնէն անմիջապէս ճամբայ ելլելու, որպէս զի կարող ըլլայ արգիլել Մալթայէն կամ Ճիպրալթարէն բերուած զինուորներու Ափրիկէի հիւսիսային մասին ֆրանսական ստացուածքները ցամաք հանուիլը։ Ինչո՞ւ համար նախարարը կը զեղչէ նաւազներու թիւ մը որ ելմտացոյցին մէջ արդէն նշանակուած է ամբողջութեամբ՝ բոլոր տարուոյն համար։ Կը յիշեցնեմ ծովային նախարար Պ. Բէլլըթանի բերնէն ելած այն խօսքերը թէ չենք կրնար խորհիլ զեղչելու մեր սպառազինումները այն միջոցին՝ երբ բոլոր ազգերը կ'աւելցնեն իրենց սպառազինութիւնները։ (Աջակողմէն ու կեդրոնէն կը ծափահարեն)։

Ծովային նախարար Պ. Քամիլ Բէլըթան պատասխանեց Պ. Ամէտէ Ռէյլի։ Առաջինին խօսքերը բաւական բուռն միջադէպերու պատճառ եղան։ Նախարարը ըսաւ.

«Պատերազմական ու ծովային նախարարները ամէն ատեն իրաւասութիւն ունեցած են զինուորները արձակել կամ դրօշի տակ կոչել՝ Խորհրդարանին քուէարկած վարկերէն դուրս չելլելու պայմանով, վասն զի այդ վարկերուն թուանշանները սահման մը նկատուած են որուն մէջ կարելի է շարժիլ։ Շատ անգամ մոռցուեցան այդ վարկերը եւ բաւական երկար է ցանկը այն բողոքներուն՝ որոնք եղան վարկերու սահմանները անցած ըլլալու պարագաներու համար։ Երբեք չէ եղած որ նախարար մը մեղադրուի՝ գըրուած վարկերը ամբողջովին սպառած չըլլալուն համար»։

Աջակողմէն ու կեդրոնէն ընդմիջումներ եղան։ Պ. Ռիպօ հարցուց ծովային նախարարին թէ այդ վարդապետութիւնը պատերազմական նախարարութեան համար ալ պիտի գործադրէ՞։ Պ. Բէլլըթան հաստատական պատասխան տուաւ։ Պ. Պէրթուլա ըսաւ թէ ուրեմն զինուորները նախարարին տրամադրութեան տակ կը գտնուին։ Պ. Քամիլ Բէլլըթան պատասխանեց թէ այնպէս է, սա պայմանով որ երեսփոխանները միշտ խնդրոյն դատաւորը կը մնան, հարցապնդման ճամբով։ Նախարարը յարեց թէ նաւազները ցամաք հանած է, սպասելով ելմտացոյցին։ Պ. Ռիպօ տեղէն ելլելով պատասխանեց.

«Անցեալ տարի մեր կողմէ քուէարկուած ելմտացոյցը նաւային զինուորներու ամբողջ թիւը ցոյց կու տար տարուոյն բոլոր տեւողութեանը համար։ Կըրնայիք յաւելուածական վարկի պահանջումով եւ կամ ուրիշ միջոցաւ յայտարարել ժողովին թէ պարտաւորուած էք խնայողութիւն ընել կէտի մը վրայ, սակայն պէտք չէր որ ինքնիրեննուդ անկարողութեան մատնէք նաւային ոյժ մը զոր Խորհրդարանը անհրաժեշտ դատած է երկրին պաշտպանութեանը համար։ (Աջակողմէն ու կեդրոնէն կը ծափահարեն։) Եթէ պատերազմական նախարարը, ձեր օրինակին հետեւելով, յայտարարէր է թէ իրաւունք ունի զեղչելու Ֆրանսայի արեւելեան կողմի զօրաբանակին թիւը, ժողովին մէջ բողոքի ձայն մը պիտի բարձրանար։ Պ. Քամիլ Բէլլըթանի նախաձեռնութիւնը պէտք չէ մինչեւ երկրին պաշտպանութեան միջոցը կազմալուծելու չափ առաջ երթայ։ (Ձախակողմէն կը բողոքեն)։ Ժողովը խորապէս յուզուեցաւ պարագայի մը մէջ երբ պատերազմական նախարարը այդ տեսակ վարդապետութենէ մը ներշնչուած կարծած էր թէ կրնայ այդ տեսակ միջոց մը ձեռք առնել։»

Ծովային նախարարը յայտարարեց թէ ձեռք առած միջոցը չի կրնար վնասել երկրին պաշտպանութեան գործին եւ կը զարմանայ թէ ինչո՞ւ համար տասը տարիէ ի վեր իր նախորդներուն կողմէ հիւսիսային նաւաբաժնին համար եղածը ինք չի կրնար ընել։ Նախարարը մանրամասնօրէն պարզեց այդ զեղչին պատճառները եւ ըսաւ.

«Նաւազներու թիւը զեղչելուս պատճառը այն է թէ ստիպուած էի նաւային շինութեանց ծախքերուն համար անհրաժեշտ աղբիւրներ գտնել։ Նախորդ տարիէն ութ միլիոն ֆր.էն աւելի պէտք ունէի։ Կը մեղադրէք զիս թէ նկատողութեան չեմ առած՝ Միջերկրականի մէջ մեր ունենալիք հաւանական պայքարները։ Արդեօք որքան զիս պիտի մեղադրէիք, երբ Պիզէրթայի վարկերը զեղչած ըլլայի։ (Ձախակողմէն կը ծափահարեն։) Միթէ աւելի ստիպողական չէ՞ Պիզէրթայի նաւարանին շինութիւնը փութացնել քան թէ 1700 հոգի աւելի կամ պակաս ունենալ Վիլֆրանշէն մինչեւ Թուլոն պտոյտներ կատարող նաւերու մէջ։ (Աղմուկներ։) Գաղթային մեծ տէրութիւն մը ունինք, զոր պաշտպանելու համար ամէն բան պիտի ընեմ, բայց միջոցներու պէտք ունիմ. ատոր համար ստիպուած եմ կարգ մը տեղեր խնայողութիւններ ընել, եւ ուրիշ տեղեր ալ յաւելումներ։ Կը խնդրեմ ժողովէն ըսել թէ աղէկ չե՞մ ըրած իր ելմտացոյցը կարգադրել՝ թէ՛ տուրք վճարողներու շահերը եւ թէ երկրին պաշտպանութիւնը նկատողութեան առնելով։ (Ձախակողմը կը ծափահարէ։)

Վիճաբանութիւնը փակուեցաւ։ Պ. Ամէտէ Ռէյլ, իբրեւ շարունակութիւն իր հարցապնդումին, բանաձեւ մը ներկայացնելով պահանջեց որ 1903ին նաւաբաժնին նաւազներուն թիւը պահուի 1902ին եղածին պէս։ Երեսփոխան Պ. Պուրրա ուրիշ բանաձեւ մը առաջարկեց, որով հաւանութիւն կը յայտնուի կառավարութեան յայտարարութիւններուն։ Ատոնց վրայ քուէարկութիւն կատարուելու պահուն ծովային նախկին նախարար Պ. Լոքրուա ըսաւ թէ իր քուէին համար բացատրութիւններ պիտի տայ։ Ընդհանուր լռութիւն մը տիրեց։ Պ. Լոքրուա առաջարկեց վիճաբանութիւնը յետաձգել մինչեւ որ ելմտացոյցի յանձնաժողովը ներկայացնէ իր տեղեկագիրը. յետոյ բաղդատութիւն մը ընել հիւսիսային եւ Միջերկրականի նաւաբաժիններուն միջեւ։ Ըսաւ թէ ռազմագիտական ու քաղաքական միեւնոյն պատճառները կը պահանջեն որ Միջերկրականի մէջ Ֆրանսա ունենայ այդ պահակը, որ, այն օրը երբ պատերազմ ծագի, կարենայ պաշտպանել Ֆրանսայի ծովեզերքները եւ կամ վճռական հարուած մը տալ թշնամիին։ Պ. Լոքրուա յարեց.

«Միջերկրականը պատերազմի այն ապագայ դաշտն է, ուր անշուշտ պիտի որոշուի Ֆրանսայի ճակատագիրը։ Միջերկրականի նաւաբաժինը ո՛չ միայն մեծազօր բանակ մըն է, այլ պատերազմական վարժարան մը մեր նաւազներուն, սպաներուն եւ բարձրաստիճան սպաներուն համար։ Վերջին փաստ մըն ալ կայ։ Միջերկրականի նաւաբաժնին կատարեալ սպառազինումը անխուսափելի հետեւանքն է՝ ծրագրին մէջ յիշուած ռազմական իրեղէններուն յաւելման. այդ իրեղէնները աւելցնելու համար հարկ է միեւնոյն համեմատութեամբ նաւազներն ալ աւելցնել. նոր թնդանօթներու համար նոր թնդանօթաձիգներ պէտք են։ Եթէ իրեղէնները աւելցնելու եւ նաւազները պակսեցնելու այդ հակասական տնօրինութիւնը ընէք, հետեւանքը սա պիտի ըլլայ որ նախ շինուած մարտանաւերուն համար նաւազ պիտի չունենանք։»

Վիճաբանութիւնը վերջնականապէս փակուելով Պ. Ամէտէ Ռէյլի բանաձեւը մերժուեցաւ 331ի դէմ 293 ձայնով, իսկ Պ. Պուրրայի առաջարկած վստահութեան բանաձեւը ընդունուեցաւ 204ի դէմ 288 ձայնով։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

Երեսփ. ժողովին մէջ.— Շաքարներու խնդիր.— Վիճաբանութիւններ.— Նախարարական բանաձեւը ընդունուած:

Լոնտոն, 24 Նոյեմ.— Առեւտրական նախարար Պ. Կերալտ Պալֆուր, այս իրիկուն, Երեսփ. ժողովին մէջ առաջարկեց բանաձեւ մը՝ ընդունելու համար Պրիւքսէլի համաժողովին մէջ ստորագրուած շաքարի պայմանագրութիւնը։ Առեւտրական նախարարը յայտարարեց թէ բրիտանական բազմաթիւ շահեր խնդրոյ առարկայ են եւ թէ շաքար դարձնելու ճարտարագործութիւնը կեղծ մրցումի մը ենթարկուած է օտարներու կողմէ, որոնք իրենց կառավարութեան միջոցաւ եղած նպաստէն կ'օգտուին։ Նախարարը ըսաւ նաեւ թէ շաքարի արտածման նպաստները եթէ չվերցուին, անգլիական Անթիլեաններու մէջ շաքարի ճարտարագործութիւնը ալ եւս գոյութիւն պիտի չունենայ։ Պ. Կերալտ Պալֆուր ցաւ յայտնեց թէ մտադրութիւն կայ նախարարութեան առաջարկած բանաձեւին բացարձակ մերժումը առաջարկել, փոխանակ սպառաբանելու։ Սըր Ուիլեըմ Հարքորթ առաջարկեց որ ժողովը չհաւանի շաքարի պայմանագրութեան. ըսաւ թէ Անգլիա պէտք չէ շեղի այն սկզբունքէն որ է ժողովրդեան միակ մէկ դասակարգին շահերէն նախամեծար համարել ընդհանուր սպառման կարեւոր շահերը։ Գաղթային նախարար Պ. Չէմպըրլէն պաշտպանեց Պրիւքսէլի պայմանագրութիւնը եւ ըսաւ թէ պէտք է զայն ընդունիլ. կարծիք յայտնեց թէ Անգլիա իր ելմտական դրութիւնը պէտք է ինք կազմակերպէ՝ իր ուզած եղանակով, առանց հոգ ընելու թէ միւս երկիրները ի՛նչ պիտի մտածեն Անգլիոյ վրայ։ Պ. Չէմպըրլէն յարեց թէ շաքարի արտածման նպաստը բոլորովին հակառակ է ազատ փոխանակութեան սկզբունքներուն. նաեւ ողբալի հետեւանք մը պիտի ունենայ ազատ փոխանակութեան դրութիւնը գործադրող երկրի մը համար։ Սըր Ուիլեըմ Հարքորթի առաջարկութիւնը մերժուեցաւ 126ի դէմ 213 ձայնով եւ կառավարութեան առաջարկութիւնը ամբողջութեամբ ընդունուեցաւ։ Ժողովին նիստը փակուեցաւ կէս գիշերին։

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆ

Ռուսիոյ նոր յարաբերութիւններ.— Աննպաստ կացութիւն մը:

Պետերսպուրկ 24 Նոյեմ.— (Թայմզի հեռագիր).— Հոս մեծ հետաքրքրութեամբ կը հետեւին Աֆղանիստանի խնդրին վերաբերեալ վերջին դէպքերուն։ Վիետոմոստի, այսօր, ընդարձակ յօդուած մը կը հրատարակէ Ռուսիոյ, Անգլիոյ եւ Աֆղանիստանի վրայ, որ բաւական կարեւոր է, թէեւ պատճառ մը չկայ կարծելու թէ այդ յօդուածը կառավարութենէն ներշնչուած է, սակայն բաւական ճիշդ կերպով կը ցոլացնէ Ռուսիոյ ձեռնհաս միջավայրերուն կարծիքները։ Յօդուածին հեղինակը կ'ըսէ թէ իրաց կացութիւնը բոլորովին արտասովոր է եւ թէ անկարելի է մնալ համաձայնութեան մը վրայ, որով Ռուսիա Հնդկաստանի կառավարութեան միջոցաւ միայն կրնայ հաղորդակցութեան մտնել՝ իրեն դրացի երկրի մը վեհապետին հետ։ Ներկայ կացութիւնը նաեւ նուազ գոհացուցիչ է, վասն զի Անգլիացիները միշտ կը ջանան հետզհետէ Աֆղանիստանը հասցնելու Հնդկական տէրութեան հարկատու երկրի մը վիճակին։ Յօդուածին հեղինակը չի կարծեր որ Աֆղանիստանի վեհապետը հաւատարիմ բարեկամ մը ըլլայ Անգլիոյ։

ՉԻՆ

Աւստրիացի եւ Իտալացի նաւազներ.— Իտալացի նաւազի մը մահը.— Ճաբոնի ծանուցագիրը:

Բէքին, 24 Նոյեմ.— Աւստրիացի նաւաստի մը, որ Բէքինի մէջ ոստիկանի պաշտօն կը վարէր, հրացանի հարուածով մը սպաննեց Իտալացի նաւաստի մը, որ փողոցներուն մէջ շփոթութիւն պատճառելէ յետոյ, կ'ընդդիմանար իրեն ձերբակալման։ Այս դէպքը մեծ յուզում առաջ բերաւ երկու տէրութեանց զօրաբաժիններուն մէջ։ Անգլիական կառավարութիւնը Խորհրդարանին պիտի ներկայացնէ Շանկայի պարպուելուն մասին տեղի ունեցած թղթակցութիւնները՝ նոր որոշում մը տալէ առաջ։ Թայմզի Թոքիոյի թղթակիցը կը հեռագրէ 19 նոյեմ. թուականով որ ճաբոնական կառավարութիւնը իր զօրքերը Շանկայէն քաշելով Չինու յայտարարեց թէ միւս տէրութեանց կողմէ նորէն զօրք ղրկուելու պարագային՝ ինքն ալ պիտի ղրկէ եթէ հարկ դատէ։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Պ. Քրուպի մահուան առթիւ.— Պ. Քրուպի վարած կեանքը.— Իր արքայական հիւրերը.— Կտակը:

Վիեննա, 24 Նոյեմ.— Պ. Քրուպի բարեկամներէն մէկը մէկ քանի տեղեկութիւններ տուաւ Նոյէ Ֆրայէ Բրէսէի, հանգուցեալին վարմունքին, պարզութեան եւ ճաշակներուն վրայ։— Արքայական գերդաստաններու վերաբերող շատ անձեր իր համբաւաւոր հիւրընկալութիւնը վայելած են։ Միակ անձն է որ բարձր ազնուականութեան չվերաբերելով հանդերձ իր բնակարանը ընդունած ըլլայ Վիլհելմ կայսրը։ Վիլհելմ Բ., Աւգուսթա Վիքթորիա կայսրուհին եւ իշխանները շատ անգամ իր հիւրերը եղած են Հիւկէլ Վիլլային եւ վերջերս Յունաստանի գահաժառանգ իշխանը երկու շաբաթ անցուց այս սքանչելի կալուածին մէջ որ Քրուպ իր հօրմէն ժառանգած էր եւ գեղեցիկ շինութիւններու սիրահար ըլլալով արտաքին մասը զարդարած եւ շքեղ դարաստանով մը շրջապատած էր։ Հիւկէլի Վիլլան երկաթուղիով Էսսէնէ տասը վայրկեան հեռու կը գտնուի, ընտիր կերպով կահաւորուած եւ զարդարուած է. Քրուպ որ Մեկենասի մը զգացումները ունէր, նկարիչներու եւ քանդակագործներու իբր աշխատանոց ծառայելու համար, իր գեղարուեստի վերաբերեալ առարկաները անոնց տրամադրութեան ներքեւ կը դնէր։ Ի բաց առեալ իր շինութեան համար ունեցած ճաշակէն, Պ. Քրուպ շատ պարզ կերպով կ'ապրէր։ Վիլհէլմ կայսեր կողմէ շնորհուած դասակարգի բարձրացումը ընդունելու կերպը իր բնաւորութիւնը լաւ կերպով կը բացատրէ։ Վիլհէլմ Բ. Պետական Խորհրդոյ անդամ Քրուպի այցելութիւն տուած միջոցին իր ձեռքով յանձնեց հրովարտակը որ զինքը Պետական խորհրդական կանուանէր Վսեմութեան տիտղոսով։ Քրուպ շնորհակալ եղաւ կայսեր եւ իրմէն թոյլտուութիւն խնդրեց իր պաշտօնեաներուն եւ գործաւորներուն հետ ունեցած յարաբերութեանց միջոցին Վսեմութեան տիտղոսը չգործածելու. անոնց համար կը փափաքէր միշտ Պ. Քրուպ մնալ։ Շատ տարիներէ ի վեր ծանրաշնչութենէ կը նեղուէր. երիտասարդութեան ժամանակ իսկ այնքան փափուկ առողջութիւն մը ունէր որ իրեն յայտնած էին որ ծերութիւն պիտի չհասնէր։ Տոքթ. Շվէնինկէր որ իր բարեկամութիւնը եւ խնամքը Պիզմարքի եւ Քրուպի մէջ կը բաժնէր, կ'ըսէր թէ այս վերջինը ոեւէ հիւանդութիւն չունէր, բայց պէտք է որ կանոնաւոր կեանք մը վարէր եւ մանաւանդ շարժում. անոր պատուէրներուն հնազանդելու համար էր որ ճամբորդութիւններ կ'ընէր, ամառը հիւսիսային ծովերուն մէջ եւ ձմեռը Քաբրի կղզիի կայաններուն մէջ։ Մասնաւոր սէր մը ունէր ընդծովեայ ուսումնասիրութեանց համար եւ ինքզինքը աւելի լաւ ատոր նուիրելու համար Նաբոլիի գիտական կայանին հետ յարաբերութեան մէջ էր եւ բան չէր խնայած զայն գործիքներով օժտելու համար։ Ինքն անձամբ կը մասնակցէր այս աշխատութեանց, երբեմն բոլոր ձկնորսի նաւակներուն մէջ ամբողջ օրեր անցնելով եւ վերադարձին միքրոսքոպական քննութիւններով կը զբաղէր։ Կը ծանուցուի թէ Պ. Քրուպ իր կտակով կ'արգիլէ քսանեհինգ տարիէ առաջ իր գործարանները ծախելու եւ կամ զանոնք բաժանորդագրական ընկերութեան վերածել։ Պ. Քրուպի անդրանիկ աղջիկը այս ձեռնարկութեան տնօրէնութիւնը պիտի ստանձնէ։ Պ. Քրուպի այրին ընդհանուր կտակակատար կարգուած է։

ՀԱՐԱՒ-ԱՓՐԻԿԵԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

Հոլանտացի եռեցի մը խնդիրը.— Ըմբոստներ ու հատուցման բաշխումը:

Քէյփթաուն, 24 Նոյեմբեր.— Երեսփոխանական ժողովին մէջ Պ. Չէմպըրլէն հարցումի մը պատասխանելով յայտարարեց թէ եւ ոչ մէկ կերպ սեղմում եւ կամ հսկողութեան խնդիր չկայ Անգլիոյ Հարաւ Ափրիկեան երկիրներու ո եւ է մասին թղթատարական եւ կամ հեռագրական հաղորդակցութեանց համար։

Ուրիշ հարցման մը պատասխանելով Պ. Չէմպըրլէն ըսաւ որ ճիշդ էր թէ հոլանտական բողոքական եկեղեցիին պատկանող Վեր. Պլօքի թեմը ձեռքէն առնուած էր եւ որ հրապարակաւ ներողութիւն խնդրած էր, մէջ բերելով հաշտութեան ի նպաստ իր բռնած ընթացքը։ Պ. Չէմպըրլէն յարեց թէ խիստ ցաւալի էր որ այս խնդրոյն պատճառ տուած ըլլայ եկեղեցիի պաշտօնեայ մը։ Պ. Չէմպըրլէն ըսաւ նաեւ թէ պատերազմի ժամանակ Անգլիոյ համակիր Պօէրներուն նկատմամբ եղած լուրերը չափազանցեալ են, խնդիրը ուշադրութեամբ պիտի քննէ, բայց կը յուսայ որ դրդումները որոնց վրայ ամէն մարդ կը ցաւի, լաւծին չափ բազմաթիւ չեն։ Գալով ըմբոստներու հատուցումին, յայտնուած երկիւղները չպիտի իրականանան։ Բարեյոյսի Խորհրդարանէն քուէարկուած վերջին օրէնքը պայման կը դնէ որ հատուցման դրամները պէտք է նախ բաշխուին պատերազմին ժամանակ հաւատարիմ մնացողներուն, եւ մնացած դրամը եւ ոչ մէկ պատրուակի տակ ըմբոստներուն պիտի տրուի։

Պ. ՉԷՄՊԸՐԼԷՆԻ ՄԵԿՆՈՒՄԸ

Ամբոխի կողմէն եղած ընդունելութիւնը.— Կայարանին մէջ.— Ներկաներ:

Լոնտոն, 25 Նոյեմ.— Պ. եւ Տիկին Չէմպըրլէն Օր եւ Պ. Օսթէն Չէմպըրլէնի ընկերակցութեամբ Վիքթորիա կայարանը հասան ժամը տասնըմէկը հինգ անցած. խուռն բազմութիւն մը ժողվուած էր կայարանին շուրջը, միայն տոմսակ ունեցողները կրնային քարափը ընդունուիլ։ Պ. Չէմպըրլէն ընդունուեցաւ Ընկերութեան տնօրէնին եւ բազմաթիւ բարեկամներու կողմէն, Լորտ Ռոպէրթս, Լէտի Ռոպէրթս, Պ.Պ. Պալֆուր եւ Պրոտրիք քիչ յետոյ հասան։ Կառախումբը տասը քսան անցած մեկնեցաւ ծափահարութիւններու մէջ՝ որոնց նշանը տուաւ նախարարապետը։

ԲԱՆԱՄԱՅԻ ՋՐԱՆՑՔԸ

Մ. Նահանգներ ու Քոլոմպիա.— Բանակցութիւններ առկախ մնացած:

Նիւ-Եորք, 24 Նոյեմ.— (Թայմզի հեռագիր).— Մ. Նահանգաց ու Քոլոմպիոյ միջեւ կատարուած բանակցութիւնները ընդհատուած են, թէեւ խզուած չըլլան։ Մ. Նահանգաց կառավարութիւնը որ եւ է նոր զիջում պիտի չընէ, վասն զի Ծերակոյտը պիտի չվաւերացնէ դաշնագրութիւն մը որ նոր զիջողութիւններ առաջ բերէ. Քոլոմպիոյ դեսպան Պ. Քոնչա, թէեւ տեղեակ է այդ կացութեան, սակայն կ'ուզէ բանակցութիւնները երկարել՝ նպաստաւոր դէպքեր յուսալով։ Քոլոմպիոյ նախարարը յուսալի կը գտնէ որ Նիքարակուայի խնդիրը երեւան ելլէ։ Պ. Ռուզվէլթ այնպէս կը նկատէ թէ Խորհրդարանը իր վրայ պարտք դրած է անյապաղ կարգադրել այն խնդիրը թէ ջրանցքը Բանամայի ճամբով շինելու է թէ Նիքարակուային։ Մ. Նահանգաց նախագահը պիտի չհանդուրժէ որ իր համբերատարութեան հետ երկար ատեն խաղան։ Պ. Ռուզվէլթ Քոլոմպիոյ դիւանագիտութեան հանդէպ դժգոհութեան զգացումով մը չէ որ պիտի գործէ։ Վերջապէս կացութիւնը տագնապալի շրջանի մը կը մօտենայ, եթէ երբեք անոր մէջ մտած չէ։

Ներքին Լուրեր

ՍԷԼԱՄԼԸՔԻ արարողութիւնը տեղի ունեցաւ երէկ Համիտիէ մզկիթին մէջ։ Վեհ. Սուլթանը կէս օրին նոյն մզկիթը գնաց փառաւոր հանդէսով եւ ուրբաթի աղօթքը կատարելէ ետքը կայս. պալատ դարձաւ։ Հիւրանոցին մէջ կը գտնուէին Գերմանիոյ դեսպանը ու առաջին թարգմանը, Ռուսիոյ դեսպանը, խորհրդականը ու առաջին թարգմանը, Սպանիոյ դեսպանը ու առաջին թարգմանը, Հոլանտայի դեսպանը ու առաջին թարգմանը, Յունաստանի դեսպանատան գործակատարը ու առաջին թարգմանը եւ Անգլիոյ դեսպանատան պահականաւին հրամանատարը. նաեւ հիւրանոցին առջեւի բարձրաւանդակին վրայ կը գտնուէին դեսպանատուններէն յանձնարարուած եօթը հիւրեր եւ Ռուսիոյ դեսպանատան պահականաւէն քսան նաւազներ։ Ներկաներէն ոմանք սենեկապետ Լիմին պէյի միջոցաւ արժանացան կայս. մեծարանաց։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄ.— «Երէկ, ուրբաթ, Սէլամլըքի արարողութենէն ետքը, Վեհ. Սուլթանին կողմէ շնորհուած արտօնութեամբ, Գերմանիոյ դեսպան Պառոն Մարշալ ֆոն Պիպէրշթայն եւ յետոյ Ռուսիոյ դեսպան Պ. Զինովիէվ պատիւ ունեցան ոչ-պաշտօնապէս ներկայանալու Ն. Վեհափառութեան»։

ՌԱՄԱԶԱՆ.— Պոլսոյ դատաւորը նկատելով որ վերջերս հաստատուած է թէ արաբական ներկայ Շապան ամիսը շաբաթ օրէն սկսած է, ուստի որոշեց թէ այս գիշեր, շաբաթ, եթէ լուսնոյ մահիկը տեսնել կարելի չըլլայ, նոյն ամսուան երեսուն օրը ամբողջացած համարելով, երկուշաբթի պիտի սկսի Ռամազան ամիսը։ Կայս. Իրատէ մը, այդ որոշմանագրին համաձայն, հրամայեց որ Ռամազանի գիշերները բոլոր մզկիթները ու մինարէները կանթեղներով լուսազարդուին։

ՊՈՒԼԿԱՐ ԱՒԱԶԱԿՆԵՐԸ. — Մալիւմաթ հետեւեալը կ'արտատպէ Թանէն.— «Սէլանիկի անգլիական ընդհանուր հիւպատոսը ընդարձակ տեղեկագիր մը ղրկելով Կ. Պոլսոյ անգլիական դեսպանին, ըսած է թէ օսմ. կայս. զինուորներուն եւ պուլկար աւազակներու միջեւ պատահած ընդհարումներու հեղինակները եւ պատասխանատուները նոյն աւազակներն են եւ թէ սահմանագլուխը անցնող այդ զինեալ աւազակները ստահակներ ու խայտառակ անձեր են։ Ընդհանուր հիւպատոսը կը յարէ թէ կայս. հպատակները միշտ օսմ. տէրութեան պաշտօնեաներուն պաշտպանութիւնը ու աջակցութիւնը կը վայելեն եւ թէ ատոր հակառակը պնդող հրատարակութիւնները բացարձակ ստութիւններ են»

— Սոֆիայէն Բէօբէր Լոյտ կը գրեն թէ, կ'ըսէ Մալիւմաթ, կատարեալ ճշմարտութիւն մըն է Պուլկարիոյ Նախարարապետ Պ. Տանէվի վերջերս ըրած այն յայտարարութիւնը թէ Պուլկարիոյ բարգաւաճումը տեւական ընելու միակ միջոցն է բնաւ չշեղիլ իր գերիշխան տէրութեան՝ օսմ. կառավարութեան նկատմամբ ունեցած հնազանդութենէն։

ՍԱՅԻՏ ՓԱՇԱ. — Կայս. Իրատէի մը համաձայն, սենեկապետ Րիզա պէյ, երէկ, պետական Խորհուրդին նախագահ Սայիտ փաշայի ապարանքը գնաց եւ Ն. Վսեմութեան որպիսութիւնը հարցուց։

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՊԱՐՏՔԻ վարչութիւնը հրատարակեց իր քսաներորդ տարեշրջանին՝ 1901–1902 հաշիւները՝ այսինքն ելմտական անցեալ 1317 տարուան համար։ Ասկէ առաջ հրատարակուած նախնական հաշուեցոյցին մէջ ըսուած էր թէ 1901–1902 տարուան հասոյթները, 1900–1901ի հետ բաղդատելով, 84,233 օսմ. ոսկի աւելի են՝ այսինքն հարիւրին 3.32 համեմատութեամբ։ Առաջին տասը տարիներու հասոյթներուն միջին քանակութեան հետ բաղդատելով, հասոյթի յաւելումը հարիւրին 16.78 է. իսկ վերջին տասը տարիներու հասոյթի միջին քանակութեան հետ ալ հարիւրին 2.20։ Հանրային Պարտքի վարչութեան կազմութեան առաջին տարուան ընդհանուր հասոյթները եթէ բաղդատուին քսաներորդ տարեշրջանի ընդհանուր հասոյթներուն հետ, կը տեսնուի թէ քսաներորդ տարեշրջանին ընդհանուր հասոյթները 360,194 ոսկի 62 ղրուշ աւելի են՝ այսինքն հարիւրին 15.95 համեմատութեամբ։ Գալով այն հասոյթներուն զորս Հանրային Պարտքի վարչութիւնը ուղղակի կը յանձնառէ, մետաքսէն զատ, միւսները նուազած են՝ բաղդատմամբ նախորդ տարւոյն։ Ամէնէն աւելի աղի եւ ձուկի հասոյթները նուազած են։ Աղի հասոյթին նուազումը վրդովիչ հանգամանք մը չունի։ Քսաներորդ տարեշրջանին մէջ աղի հասոյթը, նախորդ տարեշրջանին հետ բաղդատելով, 141,186 ոսկի եղած է, մինչդեռ 18րդ տարեշրջանին մէջ աղի հասոյթը 19րդ տարեշրջանէն 125,343 ոսկի աւելի եղած էր։ Ասկէ կը հասկցուի թէ այլ հասոյթը ամէն տարի, առեւտրական ընդհանուր գործառնութեանց վիճակին եւ կամ ձիթապտուղի բերքին առատութեան կամ նուազութեան համաձայն, կ'աւելնայ կամ կը պակսի։ Առաջին տասը տարիներու այլ հասոյթին միջին քանակութիւնը, եթէ բաղդատուի 20րդ տարեշրջանին հետ, հարիւրին 38.19 յաւելում մը կայ եւ վերջին տասը տարիներուն ալ 93,803 ոսկի՝ այսինքն հարիւրին 11.15. ուրեմն այլ հասոյթին վիճակը արգելք մը չէ եղած թողեալ հասոյթներու բարգաւաճմանը։ Ձուկի հասոյթին նուազութիւնն ալ առաջ կու գայ սա պարագայէն թէ Սեւ ծովէն Մարմարա ու փոխադարձաբար գաղթող ձուկերը գրեթէ բոլորովին նուազած են։ Ալքոլի հասոյթն ալ նուազած է։ Ասոր ալ պատճառը այն է թէ որթալուիճը ճարակած է այն նահանգները, որոնց այգիները մինչեւ հիմա զերծ էին այդ հիւանդութենէն։ Այդ հիւանդութեան երեւան ելլելէն ի վեր, Հանրային Պարտքի վարչութիւնը ամէն առթի ուշադրութենէն չէ վրիպեցուցած այգեգործներուն վիճակը։ Եւրոպայէն շատ մը գործիքներ ու դեղեր բերելով վարկով բաշխուած են այգեգործներուն, բայց գիւղացիները պէտք եղածին պէս չեն գնահատեր դարմանման այդ եղանակը, որով հիւանդութիւնը հետզհետէ կը ճարակի։ Վարչութիւնը շատ տեղեր վարակեալ այգիները իր հաշուոյն դարմանեց նոյն դրութեամբ, որպէս զի հանրութեան ցոյց տայ դարմանման օգուտները։ Իզմիրի տնկարանը ընդարձակուեցաւ ու աւելի բարեկարգուեցաւ։ Սէյտիքէօյի մէջ ալ պատուաստի վարժարան մը ու տիպար-այգի մը հաստատուեցաւ։ 1900—1901ին ծխախոտի Ռէժիին շահերը թոյլ տուին հատուցանելու ասկէ առաջ անոր եղած փոխատուութիւնը. ասկէ զատ Ռէժիի զուտ շահէն 42,000 ոսկիի բաժին մըն ալ ձեռք բերուեցաւ։ Յուսալի է որ յառաջիկայ տարիներուն մէջ այդ բաժինը աւելի շատնայ։ Արեւելեան Ռումէլիի տուրքերուն յետնեալ մասէն ալ 342,000 ոսկի գանձուեցաւ։ 1901—1902 տարեշրջանին ընդհանուր հասոյթներն են.

	Օսմ. ոսկի
Հինգ տուրքեր	1,198,380.20
Ծխախոտի տասանորդ	102,864.87
Ելմտացոյցէն դուրս հասոյթ	5,560.83
1901–1902ին ծխախոտի Ռէժիին վճարումներ եւ Եգիպտոսի ծխախոտին ելքի տուրքին բաժինը	778,405.34
Մաքսատան վրայ հէվալէներ	128,841.83
Մաքսատան վրայ հէվալէներ (Թէնպէքիի տուրքին փոխարէն)	50,000
Գումար	2,264,553.14

Այս ընդհանուր գումարէն պէտք է հանել կեդրոնական վարչութեան ծախքը՝ 123,877.51 ոսկի եւ զանազան գործառնութիւններէ եղած առնլիքները՝ 14.084.60 ոսկի։ Այդ կերպով հանրային պարտքին տրամադրութեանը կը մնայ 2 միլիոն 126,591-03 ոսկի։ 19րդ տարեշրջանին հանրային պարտքին յատկացուած գումարն էր 2,067,099.02 ոսկի, որով 20րդ տարեշրջանին համար այդ հաշուէն 58,682.02 ոսկի աւելի է։ Հանրային Պարտքի վարչութեան կանոնագրին համաձայն հասոյթներու չորս հինգերորդը հանրային պարտքի տոկոսին կը յատկանայ եւ մնացածն ալ գլխավճարին. բայց ընդհանուր հասոյթի գումարէն՝ 2,126,591.03 ոսկիէն պէտք է 590,000 ոսկին զեղչել՝ 430,500ը՝ հարիւրին չորս տոկոսաւոր Բրիորիթէ պարտաթուղթերու տոկոսին համար եւ 159,500 ալ արտասովոր գլխավճարներու։ Այդ հաշուով ընդհանուր հասոյթի գումարէն՝ 2,126,591.03 ոսկիէն կը մնայ 1,536,591.03 ոսկի, որուն 4/5ը՝ 1,229,272.83՝ տոկոսի եւ 1/5ը՝ 307,318.20՝ սովորական գլխավճարի համար։ Տոկոսի յատկացուելիք գումարն է 1,170,809.58 սապէս. — 1,005,025.16՝ Ա. Բ. Գ. Դ. սէռիներու, 9,458.94ը՝ ժամանակը անցած դրամագլուխներու տոկոսին եւ 156,325.48՝ արեւելեան երկաթուղիներու պարտաթուղթերուն։ Վերոգրեալ 1,170,809.58 ոսկին հանելով ընդհանուր հասոյթներու 4/5էն՝ 1,229,272.73 ոսկի, կը մնայ 58,463.25 որ տոկոսի յաւելման յատուկ պահեստի գումարին վրայ պիտի աւելցուի՝ երկաթուղիներու պարտաթուղթերուն բաժինը հանելէ ետքը։ Հանր. Պարտքի վարչութիւնը, պահեստի այդ գումարը շահաւոր պայմանով մը գործածելու նպատակով, 1901–1902ին անկէ 250,000 ոսկի յատկացուց Գ. եւ Դ. սէռիներուն եւ հարիւրին չորս տոկոսաւոր Բրիորիթէ պարտաթուղթերու գնման։ Հանրային Պարտքի վարչութիւնը 1902 մարտ 13/28ին Կ. Պոլսոյ ու նահանգներուն մէջ ունէր 5396 պաշտօնեաներ, որոնց 4807ը՝ իսլամ, 467ը՝ քրիստոնեայ եւ 122ը՝ եւրոպացի, մինչդեռ 1901ին պաշտօնեաներուն ընդհանուր թիւն էր 5010. ասոր պատճառն ալ այն է թէ Կ. Պոլսոյ մէջ պահպանութեան պաշտօնեաներէն 387 հոգին հաշուոյն մէջ չէին։ Նահանգներուն մէջ ամսականով կամ շաբաթականով առժամաբար գործածուած պաշտօնեաներուն թիւն է 2985 որոնց 28,171.93 ոսկի վարձ տրուած է։

ՍՈԲՐԱՆԻԷԻ մէջ, Պուլկարիոյ իշխանին բացման ճառին պատասխանը պատրաստելու առթիւ խորհրդակցութիւն կատարուած ատեն, կ'ըսէ Իգտամ, Պ. Թէթոնաչէվ որ Զանքովի կուսակցութեան պետերէն է եւ նշանաւոր փաստաբան, դրուատալից խօսքերով յիշեր է օսմ. կառավարութեան գովելի բաղձանքները եւ մեծագործութիւնները։ Երեսփոխանը ըսեր է թէ Պուլկարները չեն կրցած մոռնալ այդ գովելի յատկութիւններուն եւ թէ, նկատողութեան առնելով վեհ. Սուլթանին կողմէ իշխանապետութեան նկատմամբ եղած կայս. շնորհները, Պուլկարիոյ ամէնէն կարեւոր պարտականութիւնն է միշտ հաւատարիմ ու հնազանդ ըլլալ կայս. կառավարութեան, վասն զի այդ ընթացքին հետեւանքը Պուլկարիոյ համար շահաւոր է։ Երեսփոխանը յարեց թէ վերջերս հետեւուած ընթացքը ցոյց կու տայ թէ դաշինքն ալ կատարելապէս ըմբռնած է հաւատարմութեան ու հնազանդութեան պէտքը։ Պ. Թէթոնաչէվ, հիմակուան դաշինքին ամէնէն զօրաւոր կուսակիցներէն է։

ՍՈՓԻԱՅԻ մէջ մօտերս պիտի կատարուի Պուլկարիոյ նախկին դաշինքին, որուն պետն էր Պ. Ռատոսլավով, դատավարութիւնը։

—Բ. Դուռը տեղեկանալով որ Հարմանլըի մաքսատունը հասած ապրանքներէն, ղրկուելիք տեղերու փոխադրութեան ծախքն ալ կը հաշուէ եւ ըստ այնմ մաքս կ'առնէ, պէտք եղած զեկոյցը ըրաւ Կ. Պոլսոյ պուլկարական գործակատարութեան որ այդ գործողութիւնը ալ եւս չկրկնուի, վասն զի վաճառականներու վնաս կը հասցնէ։ Գործակատարութիւնն ալ պատասխանեց թէ արդէն հարկ եղած հրահանգը տրուած է նոյն մաքսատան։

ՇԱՔԱՐԵՂԷՆՆԵՐԸ.— Հանրային առողջապահական Խորհուրդը, բժշկական տեղեկագիրներու վրայ, նկատելով որ «անիլին»ով ներկուած շաքարեղէնները, շատ քիչ քանակութեամբ «անիլին» կը պարունակեն, որով առողջութեան վնասակար չեն եւ թէ բաւական ատենէ ի վեր բժշկական դեղերու մէջ կը գործածուին, որոնց թէ անոնց մաքսատուններէն անցնիլը արգիլելու համար պատճառ մը չկայ. իսկ մաքսատանց առողջապահական կանոնագրին մասնաւոր յօդուածը՝ այլ եւ այլ առարկաներու մուտքը արգիլելու նկատմամբ՝ բարեփոխելու խնդիրը պիտի մատուցուի Բ. Դրան։

ԴԵՂԱՐԱՆԻ քննիչները իրենց հետ փոքր կշիռներ (սանթիկրամ, միլիկրամ եւ այլն) պիտի ունենան դեղարաններու կշիռներուն վիճակը քննելու համար, վասն զի շատերը, երկարատեւ գործածութիւնով իրենց ճշտութիւնը կորսնցուցած են։

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. — Պուլկարաց Ս. Էկզարքը, երէկ, Ռուսիոյ դեսպանատունը գնաց եւ տեսակցեցաւ դեսպան Պ. Զինովիէվի հետ։

ԸՆԴԾՈՎԵԱՅ ՀԵՌԱԳՐԱԹԵԼ.— Ռումէլիի ու Անատոլըի Դղեակներուն միջեւ եղած ընդծովեայ հեռագրաթելը աւրուած ըլլալով, հաղորդակցութիւնները ընդմիջուած են։ Նորոգութիւնը քանի մը օրէն պիտի աւարտի։

Պ. ԶԻՐՊԱՉԷՎ.— Աթէնքի ռուսական դեսպան կարգուեցաւ Կ. Պոլսոյ դեսպանատան խորհրդական Պ. Զէրպաչէվ։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ.— Ռուսիոյ ելմտական նախարարը որոշեց սակարաններու մէջ քննիչ յանձնաժողովներ հաստատել, արտածուած արմտիքներու տեսակը քննելու համար։

—Մարսիլիոյ մէջ նոյեմ. 19–20ին (Ն. Տ.) կատարուած աճուրդին ատեն, Անատոլըի ու Սուրիոյ 500 հակ բուրդերէն 1270ը ծախուեր են 10–25 սանթիմ՝ քիչ մը տկար գիներով։

—Լուբիա նոր բերքէն սովորական տեսակը կ'արժէ 110–120 փարա։

—Անագի հիմակուան գինն է 860–870։

—Նշայի հրապարակը հաստատուն է. հիմակուան գինն է 90–92. լոքումի համար 3–3½։

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ. — Եաֆայի մէջ, հինգշաբթի օրը, քոլերայէ 14 դէպքեր ու 4 մահեր պատահեր են։

—Եաֆայի առողջապահական քննիչը կը հեռագրէ թէ Կէպլիայի մէջ տակաւին քոլերա կայ եւ թէ մինչեւ հիմա 200 դէպքեր ու 70 մահեր պատահեր են։ Թիպէրիատի մէջ տասը օրէ ի վեր մահ չէ պատահած։

—Դամասկոսէն կը հեռագրեն թէ Ամանի մէջ քոլերայէ 13 դէպքեր եւ 8 մահեր պատահեր են։

—Եգիպտոսի մէջ հինգշաբթի օրը քոլերայէ 3 դէպք ու 3 մահեր պատահեր են։

ՀԻՆ ԴՐԱՄՆԵՐ.—Առջի օրը Մեծ-Շուկային մէջ Պոլսոյ ապահովութեան Սընտուկին հաշուոյն աճուրդով ծախուեցան կարգ մը հին դրամներ՝ ամէնը 20,000 ֆր.ի։ Ոսկիի դրամները գնուեցան Բերայի նոտար Նամէ էֆ.ի կողմէ։

ՍԱՄՍՈՆԷՆ կը գրեն թէ օդերը շատ փոփոխական են, երբեմն գեղեցիկ եւ երբեմն ալ ձիւն, անձրեւ ու սաստիկ փոթորիկներ։ Նաւահանգիստին մտնելը անկարելի է փոթորիկին պատճառով։ Կ. Պոլսոյ անգլիական դեսպանատան Սէոր պահականաւը հոն ժամեր է, բայց սպաները չեն կրցեր ցամաք ելլել։

ԷՆԿԻՒՐԻԻ մէջ անցեալ շաբթու քսանըչորս ժամ առատ ձիւն տեղացեր է։

ՔՈԼԵՐԱՅԻ ԴԵՂԸ. — Թիպէրիայի մէջ քոլերայէ վարակուողները տղրուկով կը դարմանուին եղեր, յաջող արդիւնքով, վասն զի դարմանուած հարիւր վարակեալներէն հազիւ մէկը մեռեր է։

ՇԱՏԱԿԵՐ.—Իզմիրի Նիֆ գաւառակին Գըզըլճա գիւղին մէջ կայ Հիւսէյին անուն մարդ մը որ հարիւր տասներկու օխա կը կշռէ եւ շատակերի համբաւ ունի։ Գիւղին մուխթարին տանը մէջ տեսակցութեան մը պահուն Հիւսէյին ըսեր է թէ իբրեւ նախաճաշ կրնայ ուտել գառնուկի երկու գլուխ եւ մէկ օխա ոչխարի խորովիկ՝ չամփուրի վրայ եփած։ Փորձը կատարուելով, շատակերը յաջողեր է, առանց անհանգիստ ըլլալու, իբրեւ թէ գաւաթ մը թէյ խմած ըլլար՝ պխպխալով մը։ Քիչ վերջը ճաշի ժամը մօտեցած ըլլալով վեց օխա միս եւ երկու օխա հաց կերեր է։

ՕՐԹԱԳԻՒՂԻ ՀՐԴԵՀԸ.—Թուրք լրագիրները կ'ըսեն թէ անցեալ գիշեր Օրթագիւղի մէջ պատահած հրդեհին առթիւ ոստիկանութիւնը Սըրըաք անուն անձ մը ձերբակալեր է, վասնզի ատաղձագործ Մաթոս, որուն խանութէն ելած էր կրակը, այդ անձէն կասկածեր է, ըսելով որ անոր հետ տունի դատ մը ունի եւ ասկէ հակառակութիւն մը կայ իրենց միջեւ։

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ տխուր դէպք մը պատահեցաւ Սկիւտարի մէջ։ Հանգուցեալ Պառնասեան Պօղոս էֆ.ի փեսան Գարեգին էֆ. Գորտոնճեան, իբր 35 տարեկան, շրջանաւարտ Պէրպէրեան վարժարանի, եւ հիմա ոսկերիչ Մեծ Շուկային մէջ, ինքզինքը թունաւորելով նախընթաց իրիկուն մեռաւ իր բնակարանին մէջ եւ երէկ կատարուեցաւ յուղարկաւորութիւնը անշուք կերպով։ Այս մասին հետեւեալը կը կարդանք առաւօտեան թերթերուն մէջ.—«Պօղոս էֆ. Պառնասեան, ընտանեկան դառնութիւններու հանդիպած մէկը, իր կենդանութեանը միակ բաղձանքը ունէր ամուսնացնելու իր միակ աղջիկը, որուն դրամօժիտն ալ պատրաստած եւ նիւթականն ալ ապահոված էր։ Պառնասեան էֆ. չկրցաւ տեսնել իր աղջկան ամուսնութիւնը, սակայն իր մահէն քիչ յետոյ կնքուեցաւ իր աղջկան պսակը։ Պառնասեան էֆ. մանչ զաւակ չունենալուն համար, եղբօրորդին նոյն միջոցին գաւառէն Պոլիս եկաւ եւ իբրեւ ժառանգորդ դատավարութեան ձեռնարկելով իրաւունք մըն ալ ձեռք բերաւ։ Մէկ կողմէն Պառնասեան էֆ.ին եղբօրորդւոյն ժառանգութեան մասնակցութիւնը եւ միւս կողմէ իր առած դրամօժիտին անապահով վիճակը խորապէս ազդած էին իր վրայ, այնպէս որ չորեքշաբթի օր քիչ քանակութեամբ առած թոյնը նախընթաց երեկոյ իր ազդեցութիւնը ցոյց տուաւ եւ Գարեգին էֆ. Գորտոնճեան փակեց իր աչքերը։ Ահաւասիկ լոկ նիւթական հաշիւներուն վրայ հիմնուած ամուսնութեան մը մէկ հետեւանքն ալ։ Դժբաղդ տիկին Գորտոնճեան որ իր մայրը, քոյրը եւ վերջապէս իր հայրը կորսնցնելէ յետոյ, ընտանեկան խաղաղութեան մէջ կը փնտռէր իր մխիթարութիւնը, երիտասարդ հասակին մէջ եւ ցաւալի պարագաներու տակ կը կորսնցնէ իր ամուսինն ալ, որ մէկ քանի ամիս վերջ պիտի ողջունէր իր անդրանիկ զաւակին ծնունդը։ Երէկ կնքոյ տակ առնուեցաւ հանգուցեալին խանութը»։

ԷԲԹԱԼՕՖՈՍԻ մէջ այս իրիկուն, ճեյալի փայլուն ներկայացում։ Վաղը ցերեկ եւ իրիկուն թրքական ու եւրոպական նուագածութիւն։ Զբօսասէրներուն համար լաւագոյն զբօսավայր մըն է Էբթալօֆոսը։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պատրիարքարանի Ա. գործակատար Տիգրան էֆ. Տ. Ներսէսեան, այս առաւօտ կայս. Պալատ գնաց։

—Ս. Պատրիարքը այս առաւօտ Պատրիարքարան երթալով՝ նախ Մայր եկեղեցիի շինութիւնները աչքէ անցուց։ Ն. Սրբազնութիւնը վաղը պիտի քարոզէ Մայր եկեղեցիին մէջ։

—Պանտրմայի Թաղ. Խորհուրդի ատենապետ Մատթէոս էֆ. Սրգումանեան, այս առաւօտ Ս. Պատրիարքին ներկայանալով իրեն շնորհուած Սալիհէի աստիճանին համար շնորհակալութիւն յայտնեց։ Ն. Սրբազնութիւնը Պանտրմայի նորընտիր Թաղ. Խորհուրդի պաշտօնավարութեան մասին ինչ ինչ հրահանգներ տուաւ. նաեւ պատուիրեց որ նորընտիր անդամները չհրաժարին, քանի որ անոնց ընտրութիւնը հաստատող Պատրիարքական կոնդակն ալ ղրկուած է։ Ս. Պատրիարքը յարեց թէ մինչեւ իրենց Առաջնորդին վերադարձը, պաշտօննին պահեն։

—Բերայի Թաղ. Խորհուրդի անդամներէն Տոքթ. Մասիս հրաժարած ըլլալով, անոր տեղ անդամ ընտրուեցաւ գնդապետ Տոքթ. Աղեքսանդր պէյ Աբրայեան։ Ս. Պատրիարքը վաւերացուց այս ընտրութիւնը։

—Քաղաքական Ժողովի որոշումով, Պատրիարքարանէն գրուած է Հիւանդանոցի Հոգաբարձութեան թէ հիւանդարանին նոր շէնքին համար ներկայացուած ծրագիրը եւ առաջարկը ընդունուած է։

— Հետեւեալ նուիրատուութիւնները եղած են Խասգիւղի Գալֆաեան որբանոցին.—Նշան էֆ. Մոստիչեան, Յակոբ էֆ. Պօղոսեան եւ Տոքթ. Ղազարոսեան մէկ մէկ օսմ. ոսկի։ Արմենակ էֆ. Անտոնեան 15 քաշ ձէթ։

—Եալովայի Երուսաղէմապատկան ագարակին գործերուն նկատմամբ տրուած վճռագիրը ստանալու համար՝ Կարապետ Վ. Տէր Կարապետեան Եալովա պիտի երթայ քանի մը օրէն։

—Ս. Պատրիարքը ծաղկեայ փիլոն կրելու արտօնութիւն տուած է Օրթագիւղի եկեղեցիին աթոռակալ Վրթանէս քահանայ Պալեանի, որ 40 տարիէ ի վեր կը ծառայէ նոյն եկեղեցիին մէջ։ Նոյնպէս ծաղկեայ փիլոն կրելու արտօնութիւն տուած է Բերայի քահանաներէն Գէորգ քահանայ Անդրանիկեանի եւ Պէշիկթաշի եկեղեցիին աւագերէց Տ. Յովհաննէս քահանայ Արսէնեանի։

—Ուսումնական Խորհուրդը իր երկուշաբթի նիստին մէջ շարունակելով իր խորհրդակցութիւնը, առանց օրինական վկայականի մէկ քանի վարժարաններու մէջ պաշտօնավարող ուսուցչաց քննութեան մասին, վերջնապէս որոշեց որ այդ բացառիկ քննութիւնները կատարուին լոկ օգնական-ուսուցչի եւ օգնական-վարժուհւոյ պաշտօնակարգին համար, եւ սահմանեց յարակից կարգադրութիւնները, որոնց յայտագրելով զանոնք Ս. Պատրիարքին՝ ստանալ իր հաճութիւնը ու հրամանը ու գործադրել զանոնք։— Յարութիւն էֆ. Աթանասեան՝ իր երկասիրած Տարրական Երկրաչափութեան մասին, զոր ասկէ առաջ մատուցած էր Խորհրդոյ, հարկ եղած տնօրինութիւնը խնդրած ըլլալով, որոշուեցաւ փութացնել նոյն գործին քննութիւնը եւ անկէ ետքը տնօրինել պարտ ու պատշաճը։ Զբաղեցաւ նաեւ մէկ քանի վարժարաններու եւ ուսուցչաց վերաբերեալ խնդիրներով։

—Ստացանք Ատրպատականի եւ Թաւրիզի բարեգործական միացեալ Ընկերութեանց 1901—1902ի տեղեկագիրը, հաստատուած հայրապետական կոնդակով։ Այդ տեղեկագրէն կ'երեւայ թէ միացման թուականին 72307 ղրան 10 կոպէկ դրամագլուխ ունէր եւ 13 կրթական հաստատութիւններ կը վարէր. այսպէս Թաւրէժի մէջ 2 մանկապարտէզ եւ 2 կարուձեւի արհեստանոց, եւ Պարսկաստանի երեք քաղաքներուն մէջ երեք մանչերու վարժարաններ, ու երկսեռ հինգ ուսումնարաններ եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ ալ տղոց եւ աղջկանց վարժարաններ։ Այդ տեղեկագրէն կը հասկցուի նաեւ թէ վերոյիշեալ կրթական հաստատութիւններուն մէջ 269 մանչ եւ 99 աղջիկ կը դաստիարակուին, հսկողութեամբ 12 ուսուցիչ եւ ուսուցչուհիներու։ Այս ուսումնարաններէն 4ը բարերարներու եւ 6ը բարեգործական այդ մարմնին միջոցաւ կը մատակարարուին։ Երկու մանկապարտէզներ ալ բացուած են զանազան տեղեր, ուր կ'ուսանին երկսեռ 71 մանուկներ. բացուած երկու արհեստանոցներու մէջ ալ կ'աշխատին 28 աղջիկներ։ Այդ մարմինը գրադարան մըն ալ ունի, ուր կը գտնուին 500ի չափ գրքեր եւ ուր կստացուին օրաթերթեր ու ամսագրեր։ Բարեգործական այդ մարմինը յիշեալ տարեշրջանին մէջ 97732 ղրան 80 կոպէկ մուտք ունեցեր է եւ 31650 ղրան 87 կոպէկ ծախք ըրելով 1902–903 տարեշրջանին հաշուէն 66081 ղրան 93 կոպէկ անցեր է։

ՄԱՍԻՍ Գրական Շաբաթաթերթի այս օրուան թիւը յոյժ ճոխ բովանդակութիւն մը ունի։— Առաջին չորս գլխաւոր յօդուածներն են.

Գրականութիւնը ինչպէ՞ս կը բարգաւաճի՝ բազմակողմանի տեսութիւն մը ԲԱԲԳԷՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏԷ։ Ֆեմինիզմ՝ գեղեցկագոյն գրուածքներէն մէկը ԲՐԻՋԱՆԹԷՄԻ։ Կէս-բժշկական մը՝ ՏՈՔԹ. ՅՈՎՍ. Տ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԷ։ Եւ, Սէրեռս՝ ՄԱՌԻ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ։ Ասոնցմէ զատ, Բանաստեղծութիւն մը Մ. ՈՒՂՈՒՐԼԵԱՆԷ, Լաուրէլլա, Բ. ՀԱՅՁԷի վէպը եւ Ցուցասեր։

Ս. ՓՐԿՉԵԱՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Տոքթ. Միքայէլ էֆ. Խորասանճեան, իր դստեր Օր. Մելինէի ընդ. Ասպետ Աստուածատուր Բրունգուլի ամուսնութեան առթիւ բարեհաճած է 10 օսմ. ոսկի նուիրել Հիւանդանոցիս, որուն համար Հոգաբարձութիւնս կը փութայ իր շնորհակալիքը, ինչպէս նաեւ իր խնդակցութիւնը յայտնել Ն. Վսեմութեան։

(Հոգաբարձութիւն)

ԲԵՐԱՅԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԸ

Աղքատախնամս կը փութայ ծանուցանել թէ սեպտեմբեր 21 էն մինչեւ այսօր՝ հետեւեալ նուիրատուութիւնները եղած են։ Նշան էֆ. Գաղաղեան իր քրոջ Տիկ. Աղաւնիի մահուան առթիւ 540 ղրուշ, Տոքթ. Աճէմեան պէյ իր դստեր մահուան առթիւ 108 ղրուշ, Մաքսուտ էֆ. Շահպազ իր դստեր մկրտութեան առթիւ 108 ղրուշ, Օր. Արմաւենի Աստուածատուրեանի մահուան առթիւ 40 ղրուշ, Տիկ. Ագապի Իփթիճեանի մահուան առթիւ 20 ղրուշ, Մարկոս էֆ. Բէօշկէրեանի մահուան առթիւ 20 ղրուշ, Օր. Սրբուհի Ոսկեմանի մահուան առթիւ 20 ղրուշ, Տիկ. Հարենց իր ամուսնոյն՝ Նշան էֆ. մահուան առթիւ երկու ոչխար, Բար՚սէր ազգայիններէն Ոմն, մէկ ոչխար։

Ազնիւ նուիրատուներուն մատուցանելով բազմաթիւ հիւանդներու եւ կարօտելոց շնորհապարտ զգացմանց հաւաստիքը։

Ի դիմաց Աղքատախնամի
Վ. Ատենադպիր — Վ. Ատենապետ
ՏՈՔԹ. Տ. ՔԱԲԱՄԱՃԻ — Մ. Կ. ՆԱՐԿԻԼԷՃԵԱՆ

Այսօրուան Հեռագիրներ

(ԱԺԱՆՍ ՏԸ ՔՈՆՍԹԱՆԹԻՆՈՓԼ)

ՊՈՒՔՐԷՇ, 28 նոյեմ. — Կարոլ թագաւորը, խանդավառ ընդունելութիւններու մէջտեղը, այսօր կատարեց Ռումանիոյ Խորհրդարանին սովորական նստաշրջանին բացումը՝ գահաճառով մը, ուր կը հաստատէ թէ բոլոր օտար տէրութեանց հետ յարաբերութիւնները խիստ լաւ են։ Նաեւ թէ քանի մը օրինագիծեր պիտի ներկայացուին Խորհրդարանին։

ՊԷՐԼԻՆ. — Գերմանիոյ Երեսփ. Ժողովը, այսօր, շարունակեց ներքին կանոնագրին նկատմամբ կատարուած վիճաբանութիւնը՝ Պ. Քարտօրֆի առաջարկութեան առթիւ թէ մաքսային սակացոյցի ծրագիրը ամբողջութեամբ ընդունուի։ Վիճաբանութեանց միջոցին ընկերվարական կուսակցութիւնը աննկարագրելի աղմուկ մը առաջ բերաւ։ Սպառնական կերպով յառաջացան դէպի ատենապետին սեղանը եւ փորձեցին զայն պաշարել։ Ատենապետը ստիպուեցաւ նիստը դադրեցնել կէս ժամուան համար, բայց վերաբացուելուն աղմուկները շարունակեցին։ Վիճաբանութեան շարունակութիւնը վաղուան յետաձգուեցաւ։

ԲԱՐԻԶ.— Ելիզէի մէջ, այսօր, Պ. Լուպէի նախագահութեամբ գումարուած նախարարաց Խորհուրդին ատեն Պ. Լուպէ ստորագրեց հրամանագիր մը որ կը փոխէ կրօնական միաբանութեանց մասին հանրային վարչութեան կանոնագիրը։ Յառաջիկայ շաբթուն սկիզբները, Ծերակոյտին ու Երեսփ. Ժողովին պիտի ներկայացուին կրօնական միաբանութեանց կողմէ խնդրուած արտօնութիւններու վերաբերեալ օրինագիծերը։

—Ֆրանսայի Երեսփ. Ժողովին մէջ Պ. Պօ առաջարկեց որ երեսփոխանութիւնը եւ Բարիզի քաղաքապետութեան Խորհուրդի անդամութիւնը իրարմէ տարբեր բաներ ըլլան։ Պ. Միլլրա դէմ խօսեցաւ այդ առաջարկութեան, ըսելով որ այդ առաջարկութիւնը մասնաւորաբար ուղղուած է ազգայնական հինգ երեսփոխաններու դէմ եւ թէ ատիկա անպատշաճ արարք մըն է Բարիզի քաղաքին հանդէպ։ Բուռն վիճաբանութիւններէ ետքը Պ. Լազի պաշտպանեց հակառաջարկ մը թէ երեսփոխանութիւնը, ծերակոյտի անդամակցութիւնը եւ ընտրական ուրիշ պաշտօններ տարբեր բաներ ըլլան։ Այս հակառաջարկը մերժուեցաւ 58ի դէմ 442 ձայնով։ Գալով Պ. Պօյի ուղեւորութեան, ազգայնականներու հետ համաձայնութիւն մը կնքուելէ ետքը ընդունուեցաւ։ Այդ համաձայնութեամբ պայմանաժամ մը սահմանուեցաւ՝ նոր ընտրութեանց կատարման համար։ Այդ պայմանաժամը երկու ամիս է, աթոռ մը թափուր հռչակուելէն ետքը։

ՍԷՆ-ԷԹԻԷՆ.— Հանքածուխի խնդիրը կարգադրուեցաւ։

ՊՈՒՔՐԷՇ.—Ռումանիոյ առեւտրական ու երկրագործական նախարար Պ. Օրէլիան հրաժարեցաւ վատառողջութեան հետեւանքով։ Այդ պաշտօնը առժամաբար պիտի վարէ Նախարարապետ Պ. Սթուրձա։

ՊՈՄՊԷՅ.— Լորտ Քիչնէր հոս հասաւ՝ Հնդկաստանի բանակին հրամանատարութիւնը ստանձնելու համար։

(ԱԺԱՆՍ ՆԱՍԻՕՆԱԼ)

ԲԱՐԻԶ, 28 նոյեմ. — Այսօր նախարարաց կարեւոր Խորհուրդ մը գումարուեցաւ։ Խորհուրդը որոշեց առաջարկել Երեսփ. Ժողովին որ կրօնական վեց միաբանութիւններու արտօնութիւն տայ եւ յիսունըվեց միաբանութիւններու խնդիրքն ալ մերժէ։ Նախարարաց Խորհուրդը մերժեց Շարթրէօզներու խնդիրքը։ Յետոյ նկատողութեան առնուեցաւ պետական Խորհուրդին հրամանագիրը, որով Երեսփ. Ժողովին աղերսագիր մատուցանող 74 եպիսկոպոսներու արարքը զեղծում կը նկատուի։

—Նախարարապետ Պ. Քոմպ յայտարարեց թէ կառավարութիւնը հարկ եղած միջոցները ձեռք առած է՝ Մարսիլիայէն մեկնող թղթատարական երթեւեկութիւնները ապահովելու։

ՈՒԱՇԻՆԿԹԸՆ.— Քոլոմպիական դեսպանը, այսօր, յայտարարեց արտաքին գործոց խորհրդականին թէ, քանի մը լրագիրներու գրածին հակառակ, իր կառավարութիւնը բնաւ մտադիր չէ Բանամայի գործին մէջ տաղտուկ պատճառել Մ. Նահանգաց կառավարութեան, աւելի լաւագոյն պայմաններ ձեռք բերելու նպատակով։

ԼՈՆՏՈՆ.— Հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Լորտ Քիչնէր Պոմպէյ ժամաներ է։

ՊՐՈՒՍԷԼ.— Բըթի Պլէօ Լոմոննէն հեռագիր մը կը հրատարակէ՝ Բորթուկալի թագաւորին Անգլիա կատարած ուղեւորութեանը մասին։ Այդ հեռագիրը կ'ըսէ թէ, հակառակ տրուած նպատակաւոր հերքումներուն, բացարձակապէս յայտնի եղած է որ Անգլիա բարոյապէս ու անուղղակի կերպով ձեռք դրած է Ափրիկէի Բորթուկեզ գաղթավայրերուն վրայ։

ԼՈՆՏՈՆ.—Իրազեկ շրջանակներու մէջ կը ծանուցուի թէ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի մերձեցումը կատարուած իրողութիւն մըն է։ Այս զրոյցին համեմատ Ֆրանսա ազատ մուտք պիտի գտնէ Մարոքի մէջ, եւ պիտի հրաժարի Նիւֆաունտլէնտի եւ Նոր-Հէպրիտեաններու մասին ունեցած հետամտութիւններէն։

ԲԱՐԻԶ.—Ելմտացոյցի յանձնաժողովը պիտի առաջարկէ Խորհրդարանին արտասովոր նիստ մը գումարել, յունվար 6էն մինչեւ 13, ելմտացոյցի վիճաբանութեան համար։

ՍԱԿԱՐԱՆ

—o—

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՍԱԿԵՐՈՒ ԲԱՐԻՈՔՈՒՄ

Ինչպէս որ քանի մը օր առաջ այս բաժնին մէջ գրած էինք, յոյս յայտնելով թէ ի մօտոյ պիտի բարձրանան գիները, այսօր ստացուած եւրոպական սակարաններու հեռագիրները թէ՛ օսմ. եւ թէ օտար թուղթերուն վրայ բարձր ըլլալը կ'իմացնեն։ Ֆրանսական ռանդը, որ բաւական երկար ատենէ ի վեր ինկած կը մնար, այսօր գրեթէ մէկէն ի մէկ 99.30 կ'արժէ. Նոյնպէս եւ անգլ. քոնսոլիտէն ու Թրանսվալը։ Նախընթաց քանի մը օրերու անկումները արդիւնք էին գլխաւորաբար Պրիւսէլի դրամատան մը սնանկութեանը, որ ընդհանուր ռանդերու վրայ ազդեցութիւն ըրած էր, բայց քիչ քիչ սակարաններուն մէջ գիները գտան իրենց նախորդ վիճակը։

Մ.

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱԿՈՒՄ 15 Նոյեմբեր			
Օսմ. Քոնսոլիտէ Սեռի Դ.	Օ. Ո.	30	—
Ամէնէն բարձր գին	»	30	02 ½
Ամէնէն վար գին	»	29	35
Ռումէլիի Երկաթուղի գոց	ֆր.	116	25
Ամէնէն բարձր գին	»	116	50
Ամէնէն վար գին	»	116	—
ԲԱՑՈՒՄ 16 Նոյեմբեր			
Օսմ. Քոնսոլիտէ Սեռի Դ.	Ք. Կ.	30	01 ½
Ռումէլիի Երկաթուղի	ֆր.	116	37
Շիրքէթի Խայրիէ		29	20
Օսմանիէ		—	—
Ռէժի		—	—
Օսմ. Պանքա		—	—
Քրէտի Ժէնէրալ Օթմ.		0	10
Սօս. Օթմ. Շանժ է Վալէօռ		0	13
Օսմ. Ապահ. Ընկ.		2	82
Թրամուէյ բաժնեթուղթ		5	50
» ժուիսանս		1	32
» պարտաթուղթ		497	—
Քարափ Կ. Պոլսոյ		492	—
Թրանսվալ		125	—
Քրէտի Ֆոնսիէ Էժիբսիէն		263	50
Լավրիոն		74	—
Անատոլըի երկաթուղի բաժնեթուղթ		11	35
« պարտաթուղթ «		517	—

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆ

ԼՈՆՏՈՆ, 28 Նոյեմբեր			
Անգլիական Քոնսոլիտէ		93	25
Օսմանեան Ռանթ սէռի Բ.		54	50
» » » Դ. բաց.		27	25
» » » Դ. գոց.		27	25
Օսմանեան Պանքա		13	25
Ռուսական 1890		—	—
Հելլենական 5 %		42	—
» Մոնոբոլ		44	50
Պուլկարական 1888		92	—
Էժիբսիէն Իւնիֆիէ		107	25
Տօմինիայ		106	—
Թրանսվալ		5	18
Այտին երկաթուղի		14	—
Փոխանակագիր		25	16 ¼
ԲԱՐԻԶ, 28 Նոյեմբեր			
Ֆրանս. Ռանթ 3 %		99	30
» » 3 ½ %		98	40
Օսմ. Քոնս. սէրի Դ. բաց.	Ղրշ.	27	60
Օսմ. Քոնս. սէրի Դ. գոց.	»	27	75
» » » Բ.	»	—	—
» » » Դ.	»	30	75
Օսմ. կայս. Պանքա	ֆր.	582	—
Օսմանիէ	»	—	—
Ռումէլի երկաթուղի	»	118	75
Օսմ. մաքսատուն	»	466	—
Օսմ Ռէժի	»	353	—
Բրիօրիթէ Թիւրք 4 %	»	496	—
Քրէտի Լիոնէ	»	1062	—
Իտալական Ռանթ	»	103	15
Սպանիական արտաքին	»	83	22
Թրանսվալ	»	132	—
Չէք Լոնտոնի վրայ	»	25	145
Դրամադեղ	»	—	—

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Յառաջիկայ երկուշաբթի գիշեր, նոյեմբեր 18, ժամը 9ին (Ք. Ե.) փայլուն նուագահանդէս մը պիտի տրուի Թեւթոնիայի սրահին մէջ, ծանօթ թաւջութակահար Պ. Տիրան Ալեքսանեանի կողմէ, մասնակցութեամբ դաշնակահար Պ. Հանրի Ֆուրլանիի։ Նուագահանդէսի յայտագրին մէջ երաժշտական հիանալի կտորներ կան, որոնք ճշմարիտ հաճոյք մը պիտի պատճառեն նուագասէրներուն։ Տոմսակները, որոնց գինն է կէս օսմ. ոսկի, կը ծախուին Պ.Պ. Բէլլէրի եւ Քոմմանտինկէրի վաճառատուններու ու նուագահանդէսին իրիկունը՝ Թեւթոնիայի մէջ։ 1—2

ԲԵՐԱՅԻ ՍԻՐՔԸ

Այս իրիկուն, վաղը ցերեկ եւ իրիկուն երեք շքեղ ներկայացումներ, այլազան յայտագրով մը, խումբին բոլոր արուեստագէտներուն մասնակցութեամբ։ Ամէն անոնք որ կ'ուզեն ճշմարտապէս հաճոյալի ժամանց մը ունենալ ու չձանձրանալ, թո՛ղ Սիրք դիմեն, ուր ամեն կարգի հետաքրքրաշարժ փորձեր ու խաղեր կը կատարուին։

ԹԱՏՐՈՆ ԲՈՆՔՈՐՏԻԱ

Վաղը, փայլուն ցերեկոյթ (matinée) ճոխ ու այլազան յայտագրով։ Ամերիկեան Էտիսըն քինէտոսքոբն ալ գեղեցիկ տեսարաններ ցոյց պիտի տայ, նորութիւն Կ. Պոլսոյ համար։ Ռամազանի առթիւ, կատակերգութեան թրքական խումբը պիտի սկսի իր ներկայացումները, յառաջիկայ երկուշաբթի օրէն։ Ի մօտոյ նոր սկզբնաւորութիւններ։

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ 1852
Ս. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ
ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ-ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
396 ՄԵԾ-ՓՈՂՈՑ ԲԵՐԱ 396
ԽԱՆԻ ԴԱՐԵՃՐԱՏԱՆ ՎՐԱՅԻ ՑԱՐԿԸ
(Ճիշդ Զապաքճեանց դէմը)

Նուրբ, ճաշակաւոր եւ դիմացկուն արհեստական ակռաներ կը պատրաստեն, յար եւ նման բնականի, դէմքի ձեւաւորութիւն, ըստ տարիքի, ծամոզութիւն, եւ ազատ արտասանութիւն երաշխաւորեալ։ Ինչպէս նաեւ կատարելագործեալ աքցաններու միջոցաւ առանց ցաւի ատամնահանութիւն։

Զմեռները կիրակի օրերն ալ, (մինչեւ կէս օր) ինչպէս նաեւ ամէն օր, (մինչեւ կէս գիշեր) հիւանդ կ'ընդունին։

{Էն Առաջ Սա Կարդացէք}
ՀՈՎԱՆՈՑԱՎԱՃԱՌ
ՄԻՀՐԴԱՏ ՀԱՅԿԱԶՆ

Բանի մը հարիւր կամ հազար ղրուշ ծախսելով կը գնէք կամ շինել կու տաք զգեստ, շապիկ, ֆէս եւ գլխարկ՝ վայելելու եւ վայլեցնելու համար։ Աղէկ։ Բայց ի՞նչ օգուտ. եթէ անձրեւի մը բռնուիք ու եթէ հովանոց չունենաք — կամ անձրեւ չանցնող հովանոց մը — ատոնք ամբողջ կը բծաւորին եւ նորութեան շէնքշնորհքը չի մնար վրանին։ Ուստի, խնամով շինուած, ձեւաւոր եւ բնաւ անձրեւ չթափանցող ՀՈՎԱՆՈՑ մը գնեցէք Ղալաթիոյ հռչակաւոր հովանոցավաճառ Միհրդատ Հայկազնէն։ Գոհ կը մնաք

ՄՈՒՋՈՒԱԼ ԼԱՅՖ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ. ՆԻՒ-ԵՈՐՔԻ
ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ 1843ին
Պահեստի գումար ՄԷԿ ՄԻԼԻԱՐ 687 ՄԻԼԻՈՆ ֆրանք
Ապահովագրական ամէն կարելի դրութիւնները կը գործադրէ. խառն ապահովագրութիւն, ամբողջ կեանք, զուգակաց դրամագլուխ, ցմահ եկամուտ, եւայլն

Մուչուալ Լայֆի սակագինը եւ ապահովագրութեան զանազան դրութիւնները չուսումնասիրած մի ապահովագրուիք. — Առատաձեռն պայմաններ, վճարմանց դիւրութիւններ. Տեղեկութեանց համար դիմել առ Պ. Ֆ. ՀԷՌ, ընդհանուր գործակալ, Ինաեէթ խան, Վօյվօտա փողոց, Ղալաթիա, Կ. Պոլիս: 579

Լ'ԻՒՐՊԷՆ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ
Հաստատուած 1838ին

Դրամագլուխ եւ պահեստի գումար ընկ.
76 միլիոն ֆրանք
Կեդրոնական վարչութիւն Բարիզ, Բէլըթիէ փողոց թիւ 8 և 10
—o—
Գործակալութիւն Կ. Պոլսոյ Ղալաթիա Վօյվօտա, Լօրանտօ խան. Դիմաստան Ընկերութեան, բոլոր Թուրքիոյ համար, Րաֆայէլ Լեոնէ:

ԹԻ ԿՐԻՇԱՄ
ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ. Ի ԼՈՆՏՈՆ
Ընկերութեան դրամագլուխը 31 դեկտ. 1898ի
162, 924, 140 ֆրանք
Տարեկան եկամուտ, ապահովագրութիւններ եւ այլ՝ 31 դեկտեմբեր 1898ի
29, 765, 473 ֆրանք
Ընկերութեան հաստատութեան թուականէն՝ այսինքն 1848էն ի վեր, ապահովագրեալներու եղած վճարումներ, կենսաթոշակ, եւլն.
362, 858,507 ֆրանք

1898 տարուան մէջ ընկերութիւնը 6619 թղթածրար առած է որոնք 58,680,000 ֆրանքի դրամագլուխ մը կը ներկայացնեն.

Աւելի տեղեկութեանց համար դիմել ընդհանուր գործակալներուն՝ Պ. Պ. ԼԵՕՒՐԸՍ ԵՒ ՈՐԴԻ, Պոլիս, Միւլաւէնտէր փողոց, Ալպէրթ խան:

Միջնորդներուն լաւ վարձատրութիւն տրուի ըլլայ:

Փոխ-գործակալութիւն, Ղալաթիա, Մէյմէնէթ խան:

ԱԶԴՈՒ ՄԱՔՐՈՂԱԿԱՆ ՄԸ

Մաքրողականի մը եթէ պէտք ունիք եւ կը փափաքիք տաանց նեղուելու խմել անմիջական ազդեցութեամբ, Բողէն Եանոսի նման պղտորութիւնէ ջուրերն ու գեղերը, որոց մեծագոյն մասը կեղծ են. ու փորձեցէք զինք:

VILLACABRAS

ալիարխահայկ մաքրողականն, որ բնական աղբիւրներէն Բաղդէօսեան դրութեամբ զտուած յստակ ջուր մըն է և շատ դիւրաւ կը խմուի: Ազդեցութիւն անմիջական: ՎԻԼԼԱՔԱԳՐԱՆ՝ ուրիշ մաքրողական ջուրերու նման ոչ խիթ եւ ոչ անհանգստութիւն կը պատճառէ: Առաւել անօթի, ջուրի գաւաթ մը ՎԻԼԼԱՔԱԳՐԱՆ՝ տասը վայրկեան ընդմիջումով երկու անգամէն կէս առ կէս խմել, բաւական է կատարելապէս մաքրուելու: Պնդութիւն, գլխացաւ եւ ստամոքսի խանգարում ունեցողներ, մանաւանդ նստողական կեանք վարող անձինք, եթէ ամէն առտու թէյի կամ գինիի գաւաթ մը Վիլլաքապրան խմեն, կ'ազատին պնդութենէն եւ անոր հետեւանք հիւանդութիւններէն:

Կը ծախուի ամէն դեղարաններու եւ դեղավաճառատուններու մէջ: 504

PAPIER FAYARD ET BLAYN
Կը մըսմէ հարբուխը, կուրծքի բորբոքումները, յօդացաւը, ծմլում, վէրք եւլն.
Աննման դեղ այտուցներու եւ կոշտի համար:
Կը գտնուի բոլոր դեղարաններու մէջ. (փնտռել մեր ստորագրութիւնը):

Գիտի պահէք ձեր գոյնին գեղեցկութիւնն ու թարմութիւնը գործածելով մասնաւոր բրնձափոշի
La
VELOUTINE
ձեռ 534
CHles FAY, Perfumista
PARIS, 9, Rue de la Paix, 9, PARIS

ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՄԱՔՐՈՂԱԿԱՆԸ
HUNYADI JANOS
Անմիջական ապահով եւ դիւրին կերպով կ'ազդէ
Տիեզերահռչակ ճամբաւ
ԶԳՈՒՇԱՑԷՔ ԿԵՂԾԻՔԷՆ
Պահանջեցէք եւ ճանչցէք անունը պարունակող պիտակով շիշեր
ANDREAS SAXLEHNER
Կը ծախուի գլխաւոր դեղավաճառներուն եւ դեղագործներուն քով: 387

ՋԵՐՄԱՄԻՋՈՒԹԵԱՆ
ԱՄԵՆԷՆ ԱԶԴՈՒ ԴԱՐՄԱՆԸ

Երկարատեւ գեղխութիւններէ առաջ եկած ջերմամիջութիւնն ու ամէն կարգի հոսումները եթէ անխնամ ձգուին լաւ չի դարմանուին, սոսկալի հետեւութիւններ կ'ունենան եւ մինչեւ իսկ որ յեծնութենէ կը զրկեն զմարդ: Թէ նոր սկսած եւ թէ հինցած ՋԵՐՄԱՄԻՋՈՒԹԻՒՆՆ անվտանգ կերպով ու հիմնապէս բուժելու համար ՍԱՆԴԱԼ ՍԱԼՕԼԷ ԷՄՄՐԻ անունով դեղ մը հնարուած է որ բնաւ ստամոքսը չխանգարելով կարճ ժամանակի մէջ կատարելապէս կ'ամոքէ հիւանդութիւնը, առանց հետք մը ձգելու:

Ջերմամիջութեան համար թէեւ շատ մը դեղեր կան, բայց անոնք ստամոքսը խանգարելէ եւ միզանցքն ու ամորձիքները ուռեցնելէ եւ հիւանդը յուսահատեցնելէ ուրիշ բանի չեն ծառայեր. մինչդեռ ՍԱՆԴԱԼ ՍԱԼՕԼԷ ԷՄՄՐԻ բոլորովին զերծ է այս անպատեհութիւններէն: Առատ ապացոյց մըն է այն կարգի ծանօթ հիւանդութեանց ենթակայ են ու չեն փութար այս գիտական մեթոդով պատրաստուած դեղը գնել, պարզ անոր ժամանակաւ կ'ըլլան եւ ուղղակի կը փախեն իրենց առողջութիւնը:

Սանտալ Սալոլէ Էմմրիի կը ծախուի Պօյրոքրաքրիս եւ գաւառներու մեծ դեղարաններն ու դեղի մթերանոցներու մէջ: Զգուշացէք անուններու նմանութենէն ԷՄՄՐԻ անունը փնտռեցէք:

Կը ծախուի նէ՛ի ծամիր բոլոր Ք ազեմ պէյի Սուլթան Համամ Մէզիջի. Լի սօ Պօն էյիոնօ դեղի մթերան ... Գալաթ Պերա Քիւչիւքեան դեղարանը.
897 2 30

ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՈՔԵԱՆ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ
Ն. ԲԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ.
ՍՊԱՍՈՒՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐ
Դեկտ. 2՝ Մինէկիի, Մարսիլիա,
» 8 Գրիինի Անատոլու եղերք:
ՄԵԿՆՈՒՄՆԵՐ
Դեկտ. 3 և Մինէկիի Սալոնիկ Տրապ. Պ. Պօթում և Նովօ ռոսիսք
» 9 և Գրիինի ... Մարսիլ.
Տոմսակ տալով Բարիզի համար:
Առաջին կարգ 245 ֆ. Երկ. կարգի 175 ֆ. Տեղեկութեանց համար դիմել Գ. ... Թ. ... Հ. ... Քարափին վրայ 516 Թ. ՌԸՂՈՒԼ

ՄՈՍ
ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Լիվրբուլի Պօրտոյի, Միջերկրականի եւ Սեւ Ծովի միջեւ բանող շոգենաւք

Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ
Բամսէզ	3000	Թիպս	2500
Անպիս	3000	Նէրթիս	2400
Թէյպըր	3000	Օսայրիս	2250
Քեանոբուս	3000	Բէըս	2250
Ֆարոս	3000	Օսինըս	2000
Օսմանլի	3000	Կասըրնի	1500
Պարիօթիս.	2500	Կիւյէտ	1500

Դիմել առ Ժ. Վ. ՈՒԻԹՈԼ և ԸՆԿ.
Ուիթոլ խան
ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ և ԸՆԿ.
194 31, Ճէյմս Սդրիթ Լիվրբուլ:

ՌՕՍԻԱ
ROSSIA COMPAGNIE D'ASSURANCES
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՌՈՒՍԻՈՅ ԿԱՅՍԵՐ 1881Ի ՀՐԱՄԱՆԱԳՐՈՎ ԱՐՏՕՆՈՒԱԾ
Ընկերութեան կեդրոնատեղին, Պետերսպուրկ

Ընկերութիւնը խիստ նպաստաւոր պայմաններով ապահովագրութիւններ կը կատարէ ընդդէմ հրդեհի, ամէն տեսակ արկածներու, ճամբորդութեան պատահարներու, երկաթուղի ու շոգենաւի մէջ ապրանքներու փոխադրութեան ու նաւերու սառոյցէ խորտակուելու դէմ, ինչպէս նաեւ կեանքի վրայ, ամէն կարգի պայմաններով:

Ընկերութեան դրամագլուխը, ամբողջապէս վճարուած	10,666,667 ֆ.
Երաշխաւորութեան գումար	12?,000,000 »
Ապահովագրեալներուն վճարուած գումար	249,400,000 »
1901 տարուան մէջ ընդունուած ապահովագին ու տոկոս	54,000,000 »

Ընդհանուր քննիչ Ա. ՀԻՒՐՊԻՃ
Ընդհ. գործակալ Թուրքիոյ համար ԹԷՕԴՈՐ ՐԷՊԷՆ

Ընդարձակ մանրամասնութեանց համար դիմել, Ղալաթիա, քարափին վրայ, ... գործակալութեան գրասենեակը: 524

LE PHENIX AUTRICHIEN
ՖԷՆԻՔՍ ՕԹՐԻՇԻԷՆ
ԿԱՅՍ. ԹԱԳ. ԱՐԱՆՁՆԱՇՆՈՐՀԵԱԼ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Հիմնուած 1860ին Վիեննայի մէջ
ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ԵՒ ՊԱՀԵՍՏԻ ԳՈՒՄԱՐ
Հրդեհի ճիւղ 17,000,000 Քր. Կեանքի ճիւղ 31,008,000 Քր Ծովային ճիւղ 15,264,915 Քր
ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԴՐԱՄԱՏՈՒՆՆ է, Կ. ՊՈԼԻՍ ՔՐԷՏԻ ԼԻՕՆԷ
Գրասենեակները, Կ. Պոլիս Հաճօբուլօ խան, 52—56.
Լիազօր Ընդհ. գործակալ
745 Գ. ՖԷՐԱՏԵԱՆ
Ծանօթ — Գաւառներու մէջ լաւ և գործունեայ գործակալներ կ'ընդունուին:

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ
Ընդմէջ Հըլի, Կ. Պոլսոյ եւ Օտեսայի

Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ
Ալպանօ	1069	Գօմօ	1497	Գօզձ	1011	Մալմօ	724	Րօզարիօ	186
Ալէքթ	3607	Գօնկօ	2906	Կրոմօ	1695	Մարէնկօ	2273	Սաֆօ	1113
Անճէլօ	1541	Գորսօ	895	Հիրօ	775	Մարդէլլօ	3709	Տիբիօ	1735
Արիոսթօ	237'	Տիտօ	4311	Հիտալկօ	1581	Միքատօ	3557	Սիլվիօ	1193
Բասանօ	1822	Տօմինօ	937	Հինտու	3720	Միլօ	1057	Սրէբօ	1200
Բօրթինօ	1264	Տուրօ	2383	Հօրադիօ	3600	Մօնդէպէլլօ	1735	Թասսօ	1328
Բրավօ	1076	Տրակօ	1713	Հումպէր	595	Մուրիլլօ	2419	Թ. Ուիլսըն	1546
Բրինօ	841	Տինամօ	504	Իակօ	2354	Նէրօ	1083	Թօրիօ	3827
Բէֆֆալօ	4431	Էպրօ	2464	Իտալօ	5540	Օթիօ	4100	Թօլէտօ	1470
Գէյրօ	1671	Էլտօրատօ	1520	Ճիլօ	1080	Օնթարիօ	4036	Թօրրիտօ	487
Գալիբսօ	1337	Էրազօ	1841	Քլէօ	1053	Օրլանտօ	1535	Ուրպինօ	2429
Գամէօ	1244	Ֆիտօ	954	Քօլիրինօ	2307	Բալէրմօ	1637	Վասօ	1914
Գազօ	1094	Ֆինլանտ	1828	Քօմօ	1700	Բօլօ	510	Վօլօ	1289
Ջիրակօ	2729	Ֆլամինկօ	849	Լէօ	1053	Րիալթօ	2229	Վօլթուրնօ	2396
Սիսէրօ	1831	Ֆրանչիսքօ	4582	Լէրանտօ	2272	Րինալտօ	1663	Եէտօ	1850
Գիոօ	2697	Գալիլէօ	3060	Լիվօրնօ	1643	Րօլլօ	1613	Զէրօ	1200
Գօլօրատօ	4235	Կիդամօ	1243	Լօրէնզօ	3191	Րոմէօ	1789		

Հօրասիօ շոգենաւը, նա ալեւս Բրիօթ, ընդհանուր վաճառքով Հըլէն հասած է
Թօրիօ շոգենաւը, ընդհանուր վաճառքով այժմ կը բեռնուի ի Հըլ:
Դիմել առ գործակալը Ֆ. ՀԻԼՏ ԷՆՐԻՔՕՍ
Թ. 23—24 Քիւրքճիւ Միւլէթ խան, Ղալաթիա 377

COMP RUSSE
Navigation à Vapeur et de Commerce
ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Շաբաթուան երթեւեկութիւններ
Գշ. 25/12 Օտեսա ժամը 4ին յետ միջօրէի
Դշ. 26/13 Իզմիր, Բիրէ, Աղեքսանդրիա ժամը 10ին միջօրէէն առաջ, հաղորդակցութիւն Աղեքսանդրիայէն Բոր Սաիտ, Եաֆա, Պէյրութ, Թարապուլուս-Շամ.
Դշ. 26/13 Պուրկազ, Վառնա, Օտեսա ժամը 3ին յետ միջօրէի.
Եշ. 27/14 Ինէպօլու, Սինոպ, Սամսոն, Օրտու, Կիրասոն, Տրապիզոն, Ռիզէ, Պաթում ժամը 8ին միջօրէէն առաջ:
Եշ. 27/14 Սեվաստաբօլ ժամը 10ին միջօրէէն առաջ:
Ուր. 28/15 Օտեսա ժամը 10ին միջօրէէն առաջ:
Շբ. 29/16 Տարտանէլ, Միտիլի, Իզմիր, Քիոս, Թարապլուս-Շամ, Պէյրութ, Եաֆա, Բոր-Սայիտ, Աղեքսանդրիա ժամը 4ին յետ միջօրէի:

ՖՐԷՏ. ԼԷՅԼԱՆՏ ԵՒ ԸՆԿ.
ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Լիվրբուլի եւ Արեւելքի միջեւ բանող շոգ.

Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ
Վիքդօրիան	10500	Ֆլավիա	3500
Առմէնեան	10500	Էմիրչիրն	3500
Քէսդրիան	10500	Արրժ.ըն	3000
Լանքասդրիան	9000	Ալճէրիան	3500
Ֆիլատէլֆիա	9000	Արապիան	3500
Գօլօմպիան	8000	Աթէնիան	2500
Ճօրճիան	8000	Անտալուզիան	2500
Գասդօնիան	8000	Ալգաչիրն	2500
Ֆրօճինիան	8000	Լէսպիան	2000
Ֆալէրնիան	3700	Մինձօ	900
Վալօնիան	3700	Օբօրդօ	800
Ֆլամինիան	3700	Լիսպօն	8[illegible]
Ֆասիան	3500		

Ապրանքի տէրերէն կը խնդրուի իրենց ապրանքը շուտ փոխադրելու կամ Ղալաթիոյ մաքսատունը հանելու համար իրենց հրահանգը տալ, շոգենաւին ժամանումէն 24 ժամ առաջ:

Աւելի տեղեկութեանց համար դիմել առ ԷՏՎԱՐ ԼԱՖՈՆՏԷՆ
Ղալաթիա, քարափին վրայ
600 մաքսատան հին տեղը

ՔԻՒՆԱՐՏ CUNARD
ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ
Ամիսը երկու անգամ կը բանին Լիվրբուլի եւ Արեւելքի միջեւ

Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ
Իվէրնիա	18900	Սիլվանիա	5598
Սաքսոնիա	18900	Քաթալոնիա	[illegible]
Լուքանիա	12950	Վէրյա	3229
Քամբանիա	12950	Բավիա	3545
Ուլթոնիա	8845	Թիրիա	2936
Ումպրիա	8128	Սիբիրիա	2935
Էթրուրիա	8120	Սամարիա	2558
Սէրվիա	7392	Պալէրմօ	2[illegible]81
Աուրանիա	7269	Շէրպուրկ	16[illegible]4

Դիմել առ ՃՈԼԻ Ե ՍԻԿԸՐ
Joly et Seagor
Մէյմէնէթ խան, թիւ 6 7 8 Ղալաթիա Քարա Մուսթաֆա փողոց 255

Արտօնատէր, ՋԱՐՈՒՀ ԽՈՒՍՈՒՖԵԱՆ

ԳՐԱԽՕՍԱԿԱՆ

ՕՍՄԱՆԵՐԷՆ ԴԱՍԱԳԻՐՔԵՐ

16. Դումար, տումար. — Դումար է «Գալարուն կամ գլանաձեւ թուղթ, հոլն» (rouleau de papier), իսկ տումար է, ընթացիկ լեզուի մէջ, «տէֆթէր» հաշուետետր, հաշուետումար (livre) Առեւտրական տումարներ. «տէֆաթիրի թիճարիյէ» (livre de commerce). — Բառերուն արտաքին երեւոյթը խաբուսիկ է յաճախ. «Գիրը կը սպաննէ, բայց հոգին կ'ապրեցնէ»: Այսպէս, սխալ է «Գանունը» կանոն թարգմանել ու «տիրէխթ»ը՝ դրախտ, մինչդեռ առաջինն է օրէնք, իսկ երկրորդը՝ ծառ. Ըստ այսմ, թէեւ տումարը դումարէն փոխ առնուած է, բայց տարբեր նշանակութիւն ունի այս խօսքին մէջ. «Ֆէրամին ու հուճճէթ չէրիյէ վէ սաիրէսին միւրէթթէպ դումարլար գըրաէթի» (Թ. 52):

17. Զարաէթ, չուառութիւն. — խոնարհութիւն, նուաստութիւն (humilité). «արզըհալը զարաէթմէյալ» (հմմտ. «Թէզարրու», խոնարհաբար աղերսել»: Չուառութիւն, այսինքն՝ թշուառութիւն, է «սէֆալէթ» (misère):

18. Զաֆէրեաբ օլմագ, ձեռնհաս ըլլալ. — Յաջողիլ, փափաքին, նպատակին հասնիլ (arriver, parvenir, atteindre). Ձեռնհաս է, «մուգթէտիր, էհլիյէթլի» (capable):

19. Զըմման, տուգանք. — «Զամա՛ն», տոյժ, վնասուց հատուցում, (dédommagement, dommages-intérêts). Ըստ Մէճէլլէի 416րդ յօդուածին, Զըմման կը սահմանուի այսպէս. «Պիր չէյին միսլիյ, եահօտ իսէ՛ գըյմէթինի վէրմէք տիր»: Տուգանք, է «ճէզայի նագտի, միւճազաթը նագտիյէ» (amende, peine pécuniaire):

20. Զիրաաթ, հողագործութիւն. — Զիրաաթ, չի կրնար թարգմանուիլ միայն «հողագործութիւն», այլ երբեմն՝ երկրագործութիւն. «Օրման վէ մաադին վէ զիրաաթ նէզարէթի», Անտառներու, հանքերու եւ Երկրագործութեան Նախարարութիւն (Ministère des forêts, des mines et de l'agriculture) «Զիրաաթ պանգասը». Երկրագործական դրամատուն (Banque agricole):

21. Ջիւլճիլալ, վսեմ. — Մեծափառ, մեծավայելուչ (majestueux), «Բաշապիմ ջիւլճէլալ» (Թ. 228), վսեմ է «աալի, սամի, ճէլիլ» (sublime, élevé), զօ. «սէյալի ալի, ուլուլապի ալի, հըսսիյէթի ալիյէ»:

22. — Էազզ, ամենանձկալի. — Ամենասիրելի (le plus cher, bien aimé). Ամենանձկալի է եհ միւբարակ. «Տօսթի էազզ ու էքրէմիմ»:

23. — Էհլ ու էրպապ, բանիբուն. — Կարող, ձեռնհաս (capable). Էհլ ու էրպապ խաճէկեան» (Թ, 189): Հմմտ. էհլ ու մուգթէտիր պիր զաթ» (Թ. 129): Իսկ բանիբուն, է 1. Կորովաբան (պէլիղ, դալագաթը լիսանա մալիք, նադուգ, éloquent). 2. Բանգէտ, խելամուտ (էհլի վուգուֆ, մալիւմաթլը, ալիմ, քեարաշնա, (connaisseur, savant):

24. — Էմանէթ, տեսչութիւն. — Վերատեսչութիւն (Direction générale). «Րուսումաթ էմանէթի», Մաքսատուրքի վերատեսչութիւն (Direction générale de la douane, administration générale des contributions indirectes). «Շէհր էմանէթի,» Քաղաքապետութիւն Կ. Պոլսոյ (Préfecture de la ville) «Վէրկի էմանէթի,» Տրոց վերատեսչութիւն (Direction générale des impôts). — Տեսչութիւն, է «Միւտիրիյէթ» (Direction).

25. Էմլաք (միւլք) սեպհականութիւններ — Կալուածք (Immeubles, propriétés) սեպհականութիւն, է «Թէմլլիւք, Թէսարրիւֆ, մալիքիյէթ» (Propriétés).

26. Էսպագ, նախորդին նախորդը. — Էսպագ է նախկին (ancien), իսկ սապըգ, նախորդ (ex) «Վալիի էսպագ» նախկին կուսակալ (ancien gouverneur-général), «Վալիի սապըգ», նախորդ կուսակալ (ex-vali, ex-gouverneur-général). — Էսպագ իրր մակբայ ալ կրնայ գործածուիլ՝ սապըգան կամ սապըգայի մըտօք, ու կը նշանակէ «երբեմն, ի հնումն, առաջ (anciennement, ci-devant):

27. Էսվագ (սուգ), վաճառատեղիք. — Շուկաներ (les marchés):

28. Էվվէլ վէ ախըր, ինչպէս առաջ նոյնպէս ալ հիմա. — Բազմիցս, շատ անգամներ (maintes fois): «Էվվէլ վէ ախըր նէչը ու իլան օլունտուղու վէճհլէ»: Դարձեալ կը նշանակէ «մինչեւ դարդ». «Էվվէլ վէ ախըր մէրի օլան ուսուլ ու նիզամընա թէվֆիգան» (Թ. 191):

29. — Էրքեան (րիւքն), բանիբուն, գլխաւորներ. — Էրքեան, կը նշանակէ 1. Սիւներ (colonnes), 2. Հիմնական կանոններ կամ պատուէրներ (Règles, préceptes fondamentaux). «Հայէն վէ դավլէն տաբիա թէլզըն ու թէֆլիմ պուլունդուղունուզ ատապ ու էրքեանի միմուհա» (Թ. 246). 3. Նշանաւոր, գլխաւոր անձեր, մեծեր (les personnages principales, les grands) «Ճէմիի էրքեան ու էֆրատի խանէտան» (Թ. 261). «Էրքեանի Տէվլէթ», Պետութեան աւագանին, այսինքն՝ նախարարներն ու բարձրաստիճան պաշտօնատարները. «Էրքեանի հարպ», սպայակոյտ (état-major). «Էրքեանի միլյէթ», նահանգին վարչական զանազան ճիւղերուն պետերը:

30. — Էկտար (քէտէր) փորձանքներ. — Վիշտեր (chagrins, afflictions) փորձանքներ, է «պէլաեա, տէվահի, ֆէլաքէթլէր մէսաիպ, աֆաթ», calamités épreuves, désastres). «Իլէմ ու քէտէրլէրինի թախֆիֆ ու թէնգըս իթմէք» (Թ. 271), «դուշարի էքտարը մասուն» (Թ. 234), «էքտարի քէմնիյէեաէն մասունիյէթ» (Թ. 229):

31. Թագսիդ, բաժնեվճար. — Մասնավճար (payement, échelonné, terme), «Մէպլաղը մազդուրի մէզքիւր պէշ թագսիդէ էտա խուլունաճաք տըր» (Թ. 54). Բաժնեվճար (cotisation) բառն ալ կը համապատասխանէ թագսիդի, սակայն կը գործածուի ո՛ր եւ է բարեգործական ընկերութեան անդամներուն կողմէ եղած շաբաթական, ամսական եւլն. վճարումներու նշանակութիւնով:

32. Թախմին, հաշուել. — Ենթադրել (conjecture). «Թախմինի դուլի մէսաֆի», «Թախմինիմէ կէօրէ հալ պու մերքէզտէ տիր», «Թախմինէն» (ենթադրաբար, իբր, approximativement, conjecturalement, par conjecture): Հաշուել, է «հիսապ իթմէք» (calculer):

33. Թահրիրէն, գրաւոր. — Թահրիրէն, մակբայ, գրաւորապէս, գրաւոր կերպով, (par écrit), ինչպէս սոյր հականիշը շիֆահէն, բերանացի կերպով (verbalement, oralement, de vive voix) իսկ գրաւոր, ածական, թահրիրի, ինչպէս բերանացի, շիֆահի (verbal, oral). «Միւթէսարրըֆըն... րիզասընը թահրիրէն վէ եա շիֆահէն իսթիհսալ իթմէքսիզին» (Թ. 46):

34. Թէալլիւլ, պատճառաբանել. — Պատրուակել, պատճառանքներ, պատրուակներ առաջ բերել (prétexter. «Պիլա թէալլիւլ տէֆաթէն թէսլիմ իթմէք» (Թ. 44): Պատճառաբանել, է «էսպապի մուճիպէսինի պէեան, իզահի իթմէք» եւ պապ ու տէլայիլ իրատ իթմէք» (argumenter, motiver, exposer de motifs, raisonner). «Պատճառաբանեալ հրաժարական», է «էսպապի մուճիպէլի իսթիֆա» (Démission motivée):

35. Թէահհիւտաթ, խոստումներ. — Յանձնառութիւններ, ստանձնումներ, յանձնառութիւններ (engagements). Խոստումներ, «Վէվլատ» (promesses). «պու իլ ֆիլան թէահհիւտ իթտի». «Մէթնի մուգավէլէնամէտէ մուհարրէր օլան թէահհիւտաթըն թէմամիյի իճրասընա» (Թ. 46):

36. Թէահհիւտնամէ, խոստմնագիր. — Յանձնառագիր (engagement):

(Շարունակելի)